

1-4

19243/422

A FEHÉR BARÁT

20958

Vastagh Éva: Boldog Özséb

A PÁLOSREND ÉVNEGYEDES ÉRTESÍTŐJE

TARTALOM:

Pusztai Sándor: Nemcsak kenyérrel (Költemény) — Remete Szent Pál élete — Dr. Nádasi Zoltán: Remete Szent Pál egyháztörténelmi hatása. — Gulácsy Irén: A nosztrai hárszemete — Névtelen Karthauzi: Remete Szent Pál ősöknek kihozásáról — Tarczai György: A visegrádi hősök — balázsfalvi P. Orosz Ferenc: Remete Szent Pál kiváltképpen-való Attyok és Pátrónusok a Kisdedeknek — P. Gyéressy Ágoston: Remete Szent Pál ünnepének liturgiája a Pálosrendben — Fráter Jácint: Remete Szent Pál könyörögj érettünk! — Beküldött könyvek — Pálos krónika

A FEHÉR BARÁT

A PÁLOSREND ÉRTESITŐJE

Megjelenik negyedévenként

ÉVI ELŐFIZETÉSI ÁRA 1 PENGŐ

Felelős szerkesztő és kiadó a Pálosrend képviselőjében:
BARANYAY LAJOS, p. prelátus. Szerkeszti és kiadja a Rend megbízásából: P. GYÉRESSY ÁGOSTON, pálos. SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, XI., PÁLOS KOLOSTOR. Telefon: 468—550. KIADÓ-
HIVATAL: Budapest, VIII. ker., Pál-utca 3. Csekkszám: 48004.

Rendi és főegyházmegyei jóváhagyással.

„Remeték Fejedelme

és Fő-Zászló-tartója, kísértettek Oltalma, nyomorultak reménysége, meg-halók idvessége, élettél s öltözettel fejrkedő Pálos Szerzetnek Attya és Nemes Magyar Országának oltalmazó Patronussa", — írja Remete Szent Pálról balázsfalvi Orosz Ferenc pálos perjel 1754-ben. Köteteket lehetne összeállítani arról, hogy mit tettek a pálosok művészet, irodalom, költészet, hagiográfia, liturgia terén szent Pátriarkájuk nagyobb tiszteletére. Ebben a számban csak izelítőt nyujthattunk belőle, amikor halálának ezerhatszáz éves évfordulóján ezt a szerény jubileumi csokrot oltárára tesszük. Hisszük, nem veti meg ajándékunkat, jól tudva az idők megnehezült járását fölöttünk, melynek hiányait őszinte jóakarattal akarjuk pótolni. Bár hozzájárulna ez az ünnepi szám is Remete Szent Pál, „Magyarország Védőszentje" kultuszának felélesztéséhez, hogy Rendje és hívei révén ismét sokat és nagyot s ha kell, csodákat is tehessen tisztelőiért. Az ő szent közbenjárását kéri szüntelen édes Hazájuk és testvéreik számára

a magyar pálosok.

Nemcsak kenyérrel

A pálosoknak igaz szeretettel: Pusztai Sándor

Látomások titkos erdejében,
Hol a csendnek hűs tömjénszaga száll,
Imádkozva szolgált a nagy Úrnak
Világzajtól távol Remete Pál.
Elvonultan és magában térdelt,
Ha jött a reggel és ha jött az est,
Hosszú haján csillagok ragyogtak,
Egy bútor volt, egyetlen kereszt.

Nem volt ágya, csak a pusztai moha,
Omló föld és zöld gally, csak falevél,
Sem ruhája, pedig előbb bársony
Tógában állott Théba föterén!
Paripái, szép vagyona, hírnév
Övezte őt, hazája hű fiát,
De mindent hagyott, mikor Jézusa
Mutatta neki a másik hazát...

Nemcsak kenyérrel — szólt a Biblia,
Látomásba s imába merült,
Nemcsak kenyérrel — egy kölyök-holló
Nap-nap barlangja elé települt.
Ő hordta a mindennapi étket,
Itatta a forrás ezüst vize,
Vad nem bántotta, madár, fecske, csíz
Békésen szállt a Szent kezeire.

Most rút korom hull! Oly jó, szent Atyánk
Fehér fiaid fényében hinni,
Kik őrt állanak Pécsen és Budán,
Kutaidból adnak nekünk inni!
Köszöntünk nagy Szent, ezer és hatszáz
Éveknek messzi kéklő hűs ködén,
Köszöntünk, Atyánk, nevedre hulljon
E kis országból minden büszke fény!

Nemcsak kenyérrel, oh, te boldog Szent,
Üzend korunknak, mely vad és sötét,
Nyersanyagban hisz s millió tank
Tiporja, tépi meggyötört szívét...
Nemcsak kenyérrel — legyen a jelszó
Falánk időnknek, melyben dül a vér
A kenyérért! A földért! Anyagért!
S nem kell néki mennyei Kenyér!

Remete Szent Pál, magyar Nagyúr,
Köszönt magyarul néped, a magyar!
Reguládat egyedül hirdeti
A világon s téged magyarnak vall!
Te láttad az Ázsiából megtért
Koppányvért hordó puszták vad fiát,
Amint térdelt kolostorok mélyén,
Te Deumot zengett, halk vesperát...

Te tudod, hogy szittya-vérünk hányszor
Akar lázadni, de béklyót vetett
A becsület rá, őshit, kegyelem,
Minden fölötti istenszeretet...
A Nagyasszonyért egy nép sem rajong
Úgy, mint e nép, mely vívott sok csatát,
Zászlóira úgy hímezte vérről
Az Úr nevével, magyar Madonnát...

E szent ünnepen, fehér fiaid
Ajkaról zeng a harcos riadó
Új világért, mi lélekszerinti
És felzeng rá ma kilenc millió
Szívharang! És hirdeti itt Budán,
A világban, bár más nyelven beszél,
E századnak az egyetlen szavad:
Az ember nemcsak kenyérrel él...

Velasquez: Holló hoz kenyeret Remete Szent Pálnak és Remete Szent Antalnak.

Remete Szent Pál élete

(228—341)

Ugyan ki lehet ez az ismeretlen egyiptomi anakoréta, ki az ősegyház első századainak véres homályából bukkan elő egy pillanatra, mint valami rejtélyes obeliszka a sivatagban, melynek csaknem egy századig lakója volt s rég betemette volna a feledés pora, ha Nyugat egyik halhatatlan egyházatyja, Szent Jeromos, klasszikus életrajzában meg nem örökíti őt számunkra? Csak egy pillanatra tűnik elénk a thébai pusztának ez a csodálatos remetéje az ősegyház első századainak véres homályából, de ez éppen elég arra, hogy megértsük a róla elnevezett magyar pálosok mélységes tiszteletét Szent Pátriárkájuk iránt, kinek gyönyörű példája ott ragyogott a pilisi erdők áhítatos magányában.

Olyan keveset tudunk róla, de ez is olyan sokat mond! Keresztény, gazdag és nemes szülők gyermeke volt, kik nagy gonddal nevelték. Ám 15 éves korában, korán árvaságra jutott. A nagy örökségen nővérel osztozott, kinek kapzsi és pogány férje az egész vagyont akarta. Fenyegedődzött, hogy keresztény hite miatt följelenti sógorát a pogány hatóságoknál, hol sorsa nem lett volna kétséges. Décius császár újból a legvadabb üldözést zúdította Krisztus fiatal Egyházára. Meg akarta csinálni azt, amit gonoszságban kiváló elődei (Néro) nem tudtak megcsinálni: hogy a kereszténységet irmagostul kiirtsa. Újból munkába álltak hát a hóhérok. A kinpadokat friss vér festette pirosra. A bakók belefáradtak a sorozatos kivégzésekbe. Az arénák porondja vadállatok ordításától harsogott, melyeknél csak az ember tud szörnyűbb és vérengzőbb lenni...

Ifjú Pálunk megrettenve sógora gyilkos kapzsiságától, egyik távolabbi villájába vonult s mikor itt sem volt biztonságban, nehogy vére rokona kezéhez tapadjon, a pusztába rejtőzött. Mint egykor a Szentcsalád Egyiptomban bolyongott száműzötten, várva a vihar lecsillapultát, míg hazatérhet, úgy futott ő is gyilkosainak szemei elől a thébai sivatagba, mely nagy, mély és magányos, mint az emberi lélek...

Bizonyára maga sem gondolta, hogy a lármás és bűnös világ kapuja örökre bezárul mögötte s ő a pusztára rabja lesz haláláig. De amint egyre beljebb hatolt a végtelenség csendjébe, egyre jobban megfogta nemes lelkét annak határtalan nyugalma és szépsége. Beleszeretett a magányos pusztába s többé ki nem mozdult onnan. Ugyan mit adhatott volna neki a világ, amikor a pusztára Isten

mérhetetlen titkairól beszélt s a csillagfényes éjszakák áldott békéjét semmi, de semmi sem zavarta. A friss forrásvíz és a datolyapálma testének éhségét és szomjúságát csillapította, míg lelkének Istenre éhségét és szomjúságát az imádság és az önsanyargatás enyhítette. Így élt 24 éves korától kezdve csaknem 90 éven keresztül Krisztusban elrejtve, mint aki — Szent Pál apostol szavaival szólva — meghalt egészen a világnak s egyedül az Úrnak él. Nagy és nagyszerű élet volt ez, bár a világ szemében föl sem tűnt, észre sem vette. És semmit sem tudtunk volna meg belőle, ha Isten csodálatosképen föl nem tárja előttünk.

*

Ugyanezidőtájt élt az egyiptomi pusztában Remete Szent Antal is, kinek csodákkal tündöklő élete számos tisztelőt vonzott maga köré. Nem csoda hát, ha a hiúság ördöge egyszer annyira közel tudott férközni hozzá, hogy már elhitette vele, tökéletlen tanítványainak seregét látva, hogy az egész pusztában ő a legszentebb. Ám Isten álmában figyelmeztette, hogy téved s ha igazi szentséget akar látni, keresse föl Remete Szent Pált, ki nem messze él tőle egy barlangban. Szent Antal haladéktalanul útra kelt reggel s három napi kalandos út után rátalált Szent Pálra.

A vele való beszélgetés egyike a hagiográfia és az irodalom remekeinek. Szent Jeromos jegyezte föl genialis tollával. Ezen a beszélgetésen át pillanthatunk bele mélyen Remete Szent Pál nagy lelkébe, melyet a csaknem száz éves magány tökéletesen kicsiszoltta, kiegyensúlyozottá, szinte emberfölöttivé, mégis mélységesen emberivé tett. Hosszú, önkéntes számkivetése alatt nem vesztette el érdeklődését a földi dolgok iránt, magánya nem változtatta emberkerülővé, világgyűlölővé. Első kérdése Remete Szent Antaltól az, hogy tűrhetőbb-e az emberek sorsa a világban, véget ért-e már a pokoli vihar (az üldözésekre céloz) s épülnek-e új házak a régi városokban? S úgy elmerülnek a beszélgetésbe, hogy észre sem veszik az órák fürge futását.

Egyik kedves epizód az, mikor a hollóhozta kenyér miatt nem tud dülőre jutni a két szent öreg, hogy melyik szegje meg előbb.

Pál azt mondja:

— Te vagy a vendég, Neked kell!

Antal azt mondja:

— Te vagy az idősebb, Neked kell!

Igy szerénykednek egész estig, akkor aztán úgy oldják meg ezt a súlyos problémát, hogy mind a kettő kezébe veszi a cipó két végét s egyszerre törik le a maguk porcióját. Azután hálát adva Istennek, az egész éjszakát imában töltik.

Mikor a nap fölkel, Remete Szent Pál arra kéri remetetársát, Szent Antalt, hogy mivel halálát érzi közeledni, hozza el neki Szent Athanáz köpenyét s abba temesse el. Remete Szent Antal sírva fakad, hogy miért akarja ily hamar itthagyni a földön, kit csak oly rövid idő óta ismer, vagy miért nem viszi magával az égbe . . . De megértve Isten akaratát, elmegy s hazaérve, tanítványainak tiszteletteljes kérdésére, hol volt három napig s hová siet Athanáz köpenyével, kurtán azt válaszolja: Van ideje a hallgatásnak és van ideje a beszélgetésnek; azzal faképnél hagyja őket s ahogy csak öreg lábai bírják, iparkodik vissza.

Am bármilyen gyorsan teszi is meg az utat oda, Remete Szent Pált már halva találja, kimondhatatlan bánatára. Imádság közben halt meg — gyönyörű halál! — az ősegyház Orante alakjában, kiterjesztett karokkal, égre emelt arccal, térdenállva. Először ugyan még abban reménykedett, hogy él s melléje térdelt, de mikor nem hallotta szokásos foháskodásait, látta, hogy meghalt. Nagy sírva terítette ki a barlang előtt, majd mikor azon töprengett, hogyan is ásson sírt neki, nem lévén ásója, egyszerre két oroszlán rohant elő fájdalmas böggéssel a sivatagból s a holttest előtt feltúrták a földet, melybe Szent Antal aztán keresztény imákat és énekeket mondva, eltemette a puszta legnagyobb Szentjét, Remete Pált.

Ime, ez a szürkességében is ragyogó élet! Mely méltán bővölte meg a pilisi erdők első magyar remeteit, kik az ő fiainak, pálosoknak nevezték magukat, hogy az ő Istenbe merült, szent és csodálatos életét mindenkor példakép állítsák maguk és utódaik elé.

— r —

Remete Szent Pál egyháztörténelmi hatása

Irta: Dr. Nadas Zoltán

Remete Szent Pál élete a III. század folyamán és a IV. század első felében zajlott le. Talán helyesebb volna az a kifejezés, hogy lepergett az élete, mivel a kezdeti hullámsoktól és riadalmaktól eltekintve,

inkább úgy telt el, mint ahogy az imádkozó ujjai között leperegnek a rózsafüzér szemei. Életének javarészét ugyanis az egyiptomi Thaebais közelében, a nubiai sivatag kietlen pusztaságában és rejtett barlangjaiban töltötte. Először csak keresztény hite miatt menekült az üldöző Decius császár elől. Sógora azonban, feljelentésével, gondoskodott arról, hogy vissza ne térhessen s ily módon gazdátlanul maradt vagyonát megkaparinthassa. A kényszerű menekülésből azonban megelégedett és az elragadtatás mámoráig felcsapó boldog remeteélet fejlődött ki. Hosszú életét úgyszólván állandóan imádságban, elmélkedésben és virrasztásban töltötte, s mint ahogy Szent Jeromos írja, ruháját pálmaháncsból róttá össze, élelméről pedig az Úr gondoskodott, mint egykoron Illés prófétáéről: naponta holló hozott neki kenyeret szent visszavonultságába.

Szent Jeromos leírása szerint hosszú évtizedekig élt Szent Pál teljes magányosságban és csupán élete vége felé fedezte fel rejtekhelyét Remete Szent Antal égi útmutatás nyomán. De egyáltalán csodának kell-e tartanunk, hogy ezek az Istentől áthevült lelkek még a nagy távolságból is megsejtik egymás tartózkodási helyét? Hiszen az imádkozó lélek kisugárzása van olyan érzékeny, mint az emberi kéz által összeállított szeizmográf vagy egy rádiókészülék. Amikor Remete Szent Antal föllelte tartózkodási helyét, akkor Antal már nem volt egészen egyedül, hanem többen is melléje szegődtek és tanítására vártak. Mindenesetre Remete Szent Pál részben elsősege, másrészt pedig erre a kis közösségre gyakorolt indítása folytán megérdemli az «első remete» vagy a «princeps vitae monasticae», «a szerzetesi élet fejedelmének» a nevét, amellyel életrajzírói valamennyien kitüntetik. Hiszen példája mellett, amely további erős hullámokat adott a remeteség kezdő tüneteinek, abban látjuk jelentőségét, hogy ez a hatalmas társadalmi jelenség éppen az ő fogékony lelkében hozta az első hajtásokat.

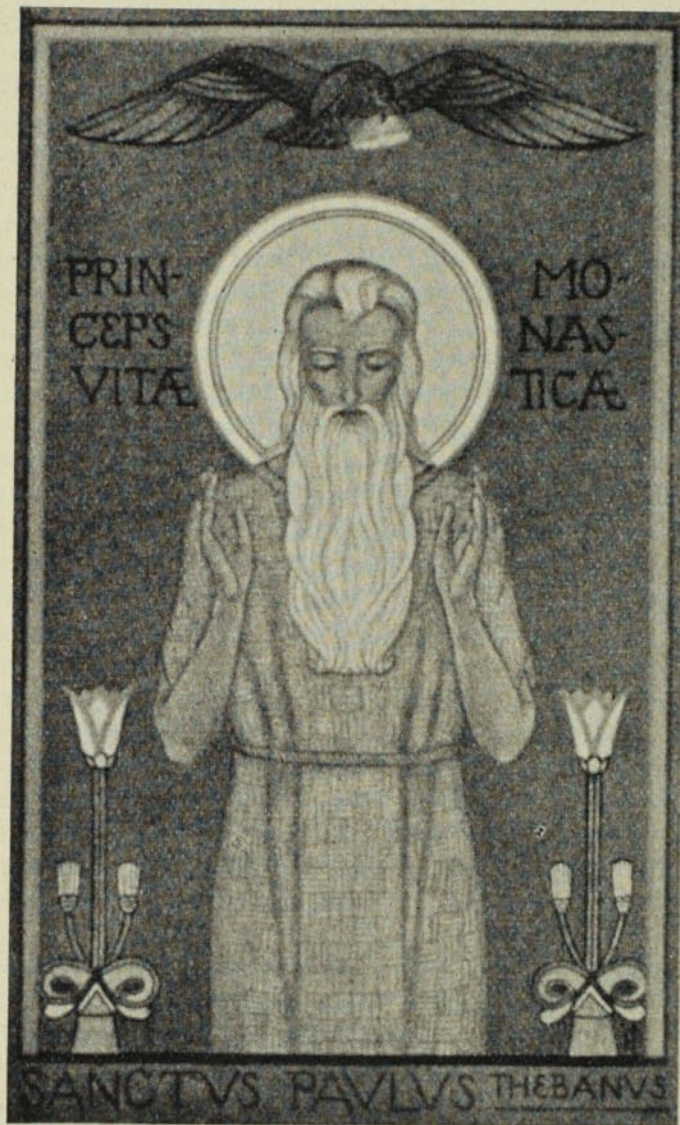
Hamarosan ugyanis már valósággal beláthatatlan volt azoknak a száma, akik a pusztába elvonulva töltötték le egész életüket. A IV. század második felében egész Egyiptom szinte hemzsegett a hatalmas remetecsoportoktól. Közöttük leghíresebbek voltak a nitriai és a sketisi telepek a mai Sidi el Barrani vidékén. Közép-Egyiptomban Oxyrynchus (a mai Belmesa) lett a remeteség központjává, ahol mintegy 20.000 férfi és nő egymástól elkülönülve, élte remeteéletét. Hatalmas volt még az arsinoei, más-

néven krokodilopolisi remeteség, nemkülönben a 10.000 serapioni remete közössége, amelynek lakói nyáron aratómunkát vállalva gondoskodtak önmagukról, fölöslegüket pedig a szegényeknek juttatták. Megérdemli az említést még a dioskurosi település is.

Hogy mi indította az emberek hatalmas tömegét a magány áhítata és rajta keresztül a lélek szárnyalása felé, azt nagyon nehéz volna egyetlen körülménnyel magyarázni. Ha ugyanis az üldözések lettek volna kizárólagos okai a jelenségnek, akkor az okok eltűnésével, magának a jelenségnek is szét kellett volna porlania. Kétségkívül hozzájárult ehhez a lehanyatló klasszikus kultúra fáradtsága (fin de siècle) és egy egész új kor körvonalainak a megsejtése. Hiszen hasonló jelenséget mutatott az Őszövetség drámai végkifejlete is a közös életet élő esszéekben, egyidűjég pedig Egyiptom földjén a terapeutákban. Amellett az előmozdító mozzanatok egész sorát lehetne felsorolni. Ilyenek voltak a római birodalomban a III. század közepén végigvonuló pestis, a barbárok egyre hevesebben jelentkező támadásai vagy pl. Egyiptom nehéz szociális helyzete részben a túlméretezett adók, részben azon körülmény miatt, hogy a megművelhető földnek csupán 2%-a volt azoknak a kezén, akik azt tulajdonképpen művelték. Még az emberi lélekben lappangó és a titokzatos Istenség felé irányuló kiengesztelődési vágy is hozzájárult, miként a görög-római kultúra flámenei és vesztaszúzei vagy a buddhizmus Szangha-szerzete is mutatja. Mindenesetre inkább a lélek belső világában kell a tulajdonképeni magyarázatot keresni, máskülönben nem kísérné végig ez a jelenség több-kevesebb megszakítással az emberi történelmet. Erre mutat egyébként az időről-időre fellépő chiliasta és adventista beállítottság is, amint eléggé megvolt ez az akkori kor apokrif irodalmában, valamint Papias, Justinus, Ireneus, Methodius és Lactantius várákozásában az Úr második eljövételére vonatkozólag. Kereszténység nélkül azonban mindezek csak elszigetelt vagy ismételten felbukkanó törpe jelenségek maradtak volna. A keresztény hit adta a legerősebb indítást, de ugyanakkor a legerősebb visszhangot is erre a jelenségre.

Megállapítható végül egy erős vágy is a természet után, amelyben immár nemcsak a bukolikus élet poézisét, hanem a keresztény világszemléletnek megfelelően, Isten keze nyomát is észreveszik. Szent Jeromos pl. ekként ír a remeteélet szépségeiről: «Nyáron a fák lombja alatt hűvösséget és magányt találunk. Ősszel a lehullott falevelekből

képződött ágy a szabad levegőn nyugvóhelyül kínálkozik számunkra. Tavasszal, midőn a rétek virágokkal ékeskednek, midőn a madarak fejünk felett csicseregnek, a zsol-tárok éneklése szerfölött kellemetes. Ha el-érkezik a tél, a hideg és a hó, nem kell fát vásárolnom, a szomszédos erdő olcsón szolgáltat elég fát, hogy meleg szobában viraszthassak vagy alhassak. Ám tartsa meg Róma magának zajos multságait; hadd

Beuroni iskola: A monasztikus élet fejedelme.

vörösödjék kegyetlen homokja a gladiátorok véréből; hadd rengessék folyton cirkuszát az esztelen tetszésnyilvánítások; hadd uralkodjék a fényűzés színházaiban... mi itt úgy gondolkodunk, hogy jó nekünk a mi Istenünkhöz ragaszkodnunk és belé vetni minden reménységünk.»

Az igazság kedvéért el kell ismernünk, hogy a remeteségben volt valami menekülés is a közösség vallási élete elől! Igaz, hogy ez csak elszigetelt jelenség maradt, reakció azzal a feltevessel szemben, hogy a társadalmi élet átvételével az Egyház bizonyos

elvilágiasodáson ment keresztül. A remeték egy része például menekül az egyházi hivatalok vállalásától. Idősebb Makárius csak kényszerűségből veszi fel az egyházi rendet, Izsák sketisi szerzetes a pusztába fut a felszentelés elől. Ammonius, a négy hosszú testvér egyike (*μακροὶ ἀδελφοί*) levágja a fülét, csak hogy ne kelljen püspökké lennie, Pachomius pedig megtiltja szerzeteseinek a felszentelést.

Az egész remeteség azonban ezzel ellentétben teljesen más hatást vált ki. Nem tud elszigetelődni véglegesen a világban élő kereszténységtől és az ebbe épített egyházi rendtől, sőt mélységes és igen üdvös hatással van rá. Ugyanakkor a hivatalos egyház is őszinte megbecsülésének ad kifejezést a remetékkel szemben és már csak nőtlenségük miatt is közülük választja a püspököket és a remeteség nyomában kialakuló kolostorok és szerzetesházak vezetőit.

A szerzetesség hatását érzékelteti a leírhatatlan lelkesedés is, amellyel Rómában fogadják a száműzött Szent Athanásiust, Alexandria püspökét és a kíséretében lévő két remetét. Elbeszéléseik lángot lobbanatnak a mélyebbérzésű keresztényekben, s hogy a hitnek hasonló szenzációit éljék át, egy-egy családban vagy külön összeállt közösségekben követik a remeteélet példáját.

Remete Szent Pál életformája elsősorban az akkor valamelyest lankadó keresztény közvéleményt rázza fel és szítja fel hamvadó zsarátnokát. Önkéntes katakombaéletével hatalmas lelki harcra edzi és vonultatja fel a kereszténységet, hogy a pogányságtól véglegesen átvegye az elhagyott társadalmi életterületeket.

Hatása azonban intézményesebb formában is tovább gyűrűzik, még pedig a szinte felmérhetetlen jelentőségű szerzetességben. A remetetelepekből ugyanis hamarosan szerzetesi közösségek alakulnak ki, amelyek az imádságot és a munkát egyaránt hivatásuknak tekintik és immár közösségben vagy éppen felosztva végzik. Egyiptom földjén Szent Pachomius már Remete Szent Pál életében elnyeri az ehhez való indítást, de csakhamar átcsap a mozgalom a Sinai-félszigeten keresztül Kis-Ázsiába és Konstantinápolyon át Nyugatra. Az egész kereszténység területén, nem egészen találó kifejezéssel élve, divatossá válik a szerzetesség, hogy aztán végleg meg is gyökeresedjék. A világiak pl. meglátogatják a remete- és szerzetestelepeket, hogy valósággal riportokat írjanak róluk. Egész irodalom foglalkozik velük. Így Palladius: *Historica Lausica*, Rufinus: *Historia monachorum*, Cas-

sianus: *De institutis cenobitarum*, ugyancsak tőle: *Collationes patrum*, Apophthegmata patrum vagy *Verba seniorum* c. gyűjtemények.

A remeteség és szerzetesség hamar kinőtte a maga kórtüneteit. A heroizmus azonban még ezekben is biztosította önmagával szemben az emberek felfigyelését és nagybecsülését. Nagy feltűnést keltettek pl. az oszlopokon élő stiliták. Antiochia közelében az idősebb Simon 37 évet töltött egy 15 méter magas oszlopon. Ugyanígy a pabulatorok, akik oly mértékben bízták magukat a természetre, hogy csupán füvekkel és gyökerekkel táplálkoztak. Nagyon foglalkoztatták az emberek fantáziáját az ú. n. akoiméták is, akik egymást felváltva szüntelenül, a közöséget számítva alvás nélkül imádták az Istent. A sarabaithák, remobothok és a girovágusok kóborlásukkal diszkreditálják némileg a hatalmas mozgalmat. Mindazáltal keleten is, nyugaton is hamar megtalálja a szerzetesség a maga életformáját és munkaterületét. A munka mindenütt szerepel, de míg a keletiek merőben aszkézist látnak az elvégzendő munkában, addig a nyugatiak Szent Benedek szellemében már az emberi élet kiszélesítését és felépítését akarják vele elősegíteni.

Egy alaposabb történelmi tanulmány valósággal beleszédíti az embert a nyugati szerzetesség hatalmas kultúrtörténelmi jelentőségébe. Az 529-ben megalakított Monte Cassino-i bencés ház és az ugyanitt megszervezett bencés élet nélkül ma Európa szegény és félvad ázsiai népek tanyája lenne. Ázsia határa minden földrajzi meghatározás ellenére is az Atlanti óceánig és a Földközi tengerig terjedne, a többi világrészeken pedig még mindig nomád természetes népek mutatnák be áldozatukat a bálványoknak.

Szent Benedek jelszava az «ora et labora», voltaképpen a megszervezett kereszténység hadüzenete volt a barbárság és a tudatlanság ellen. A bencések nyomában mindenütt a kegyetlenségig pogány erkölcsök megszelídülését és a babonás sötétségnek a szellem világosságába való felemelkedését lehetett tapasztalni. Ahol egy bencés-kolostort alapítottak, ott a könyvtár és a szerzetesek írószobái az emberi művelődést szolgálták, művészi érzékkel és bensőséggel felépített templomukban pedig Krisztus életeseményeinek és igazságainak a liturgikus színrehozatala a durva kedélyeket jámborságra és kegyeletre hangolta. Ugyanakkor kolostoruk valóságos mintagazdaságot termel ki, ahol az okszerű talajművelés, a mocsarak lecsapolása és kertgazdaság mutatják az utat az újonnan megtért pogányságnak a kultu-

rális és gazdasági emelkedés felé. Kolostori műhelyeikből kerülnek ki az ipar és a művészet remekei.

Ez a bencés-rend, ha kell önmagában megújulva (Clugny), ha kell új szerzetekké szétágazva (pl. ciszterciták), de felépíti Európát. Nélküle Európa közvéleménye még csak nem is ismerné azokat a problémákat, amelyek nevében manapság egyesek még az egyházat is merészelik támadni.

Bencések nélkül nem álltak volna elő pl. a koldulórendek, amelyek megkötötték a XII. század forradalmának a kerekét. Már pedig, ha ez akadálytalanul elszabadult volna, ma egyszerűen nincs Európa. Nem álltak volna elő a trinitáriusok, akik öt és félmilliárd aranyfranknyi értéken több mint 1 millió rabot váltottak ki török fogságból (köztük sok száz magyart is!) és akik közül 7215 szenvedett kihalált a kiszabaduló rabok helyett. Nem jöttek volna a lovagrendek, a kórházépítő irgalmasok, a legveszedelmesebb feladatokra vállalkozó jezsuiták és Európa középosztályát kiművelő tanítórendek. Elmaradtak volna a bernát-hegyi kanonokok, akik a Dora Baltea völgyéből a Rhône és az Isère völgyébe vezető hágókon 2153 és 2443 m magasságban építették meg kolostoraikat és hospitiumaikat a hóviharban eltévedt utasok megmentésére.

Remete Szent Pál eszméje és a nyomában kisarjadzó szerzetesség nélkül nem lett volna Szent Bonifác, Németország megtérítője; Szent Ágoston, Anglia apostola; Szent Patrik Írország missziós hőse; Szent Gellért a magyarok vértanu püspöke; nem lett volna VII. Gergely, Assisi Szent Ferenc, Albertus Magnus, Aquinói Szent Tamás, Vitri Jakab, aki megírta a «*Historia orientalis et occidentalis*»-t, Szentviktori Hugó, Petrus Lombardus, Kempis Tamás vagy akár Fráter György, hogy a magyar történelem egyik kiválóságát és a Pálos-rend büszkeségét említsük.

Remete Szent Pálnak az egész kereszténységet bevilágító reflektorfényéből még külön is gazdag fénykéve áradt ki hazánkra a Pálos-rend megalakulásával.

A XIII. század elején az egyetemes keresztény fellendülés idején az érzékenyebb lelkek nálunk is tömegestől a remeteségen át vélték megtalálni az Istenben való elmélyülésük útját. Éppen itt a Mecsek vidékén igen sok remete húzódott meg, nemkülönben a pilisi rengetegben. Az előbbieket Bertalan pécsi püspök, az utóbbiakat Özséb, esztergomi kanonok gyűjti össze. A két csoport a tatárjárás után 1246-ban talál egymásra. B. Özséb ad nekik otthont 1250-ben a Szent Kereszt-i kolostor felépítésével. Így alakult ki az egyetlen magyar

alapítású szerzet: Ordo Sancti Pauli primi eremitaie. Jóbáhagyásuk azonban csak 1308-ban történt meg, amikor Gentilis biboros a pápa teljhatalmú követe hazánkban járt a trónviszályok megszüntetése érdekében.

Ezeket a fehérruhás igazi magyar szerzeteseket a fejedelmek, a főurak és a nép egyaránt megszereti, s a szerzet gyönyörű hivatásra lel a pórnépnek és a főnemességnek mélységes keresztény és nemzeti szellemben való átfogásával.

Még IV. Béla megépíti a pilisi Szentlélek kolostort, Kun László a Szent László kolostort, Nagy Lajos pedig a máriavölgyi, máramarosremetei és a márianosztrai monostorokat. Maga Nagy Lajos oly nagy tisztelője volt a pálosok védőszentjének, Remete Szent Pálnak, hogy amikor Velencét négyéves háborúban legyőzte, a békefeltételek között szerepelt a Szent ott pihenő reliquiáinak a kiadása is (1384). A holttestet ekkor a királyi várkápolnában helyeztette el. A holttestem 1240-ben került Velencébe Konstantinápolyból, ahová még Mánuel görög császár vitette 1169-ben. 1386-ban viszik át ünnepélyesen a hatalmas budaszentlőrinci kolostorba, ahol díszes márványkoporsóban helyezik el. Ennek töredéke még ma is látható a Nemzeti Múzeumban. Dénes, pálos barát alkotta mint a késői gótikának igazi báját és a quattrocento utólérhetetlen természetességét. Erre is mondhatta volna a török követ: valóban Isten tanította őt, nem ember. A holttestem utóbb, a mohácsi vész idején, Trencsénbe került, Zapolai János vajda várába, amely azonban 1527-ben leégett s a maradványok elpusztultak. Csúpnán a főbb kolostorokban szétszortott apróbb részek maradtak fenn. A szent holttestemével kapcsolatban sok hiteles csodát jegyeztek fel, mint Valentinus Hadnagio de Hungaria részletesen ismerteti munkájában. Bálint a budaszentlőrinci kolostorban élt a XIV. és XV. század fordulóján s mint hitszónok működött.

A kisebb-nagyobb pálos kolostorok, szám szerint 131-en, hamarosan ellepték az egész országot, a nyugati határszéltől a székely havasokig, a Kárpátok gerincétől egészen az Adria vizéig. Népszerűségük annyira nőtt, hogy még a németországi, lengyelországi, sőt a portugáliai remeték is hozzájuk kíváncskoztak csatlakozni. V. Mártonnak rendelkezést kellett kiadni, hogy egyetemes főnököt csakis Magyarországon tartott nagykáptalan választhat.

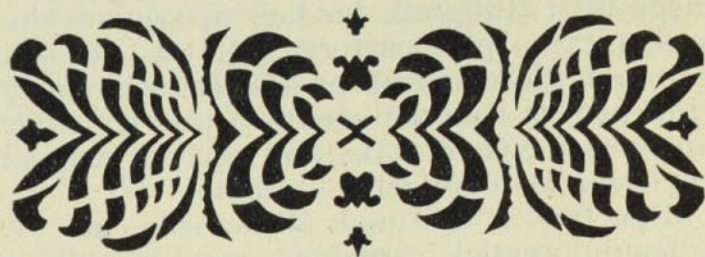
A pálosok lelkesedésükkel, a művészetek ápolásával és a nép tanításával valóban feledhetetlen érdemeket szereztek maguk-

nak. A törökvész azonban annyira legyengítette a rendet, hogy Pázmány Péter esztergomi érsek, VIII. Orbánnak már a rend eltörlését, illetőleg a domonkosok felügyelete és vezetése alá történendő örökös rendelkezését ajánlja. Jóakarói azonban megmentik a szerzetet. Érdemes volt. 1640-től ugyanis megindul a felújulás szelleme. A rend ekkori generálisa Stassewsky Miklós megnyeri a legmagasabb előkelőségek kegyét és ennek nyomán megújulnak és ismét szaporodnak a pálos kolostorok. Sikerült a növendékeknek magasabb kiképzést nyújtani, úgy, hogy hamarosan a legkiválóbb rendtagokat tudják felmutatni. Soraikból kerül ki ebben az időben Esterházy Imre primás, Borkovics Márton és Széchenyi Pál kalocsai érsekek, Kéry János és Eszterházy Pál váci püspökök, valamint Nádasdy László csanádi püspök, nemkülönben kiváló írók, irodalomtörténeti értékek, mint Ányos Pál, Verseghy Ferenc és Virág Benedek.

Aki cáfolatát akarja látni az egyesek által felmelegített és kellemetlenkedés céljából újra meg újra kiröpített «barokk-katolicizmus», meg holmi «Habsburg-katolicizmus» elnevezésű vádaknak, az gondoljon a magyar XVIII. század pálosrendjére. Annyira magyarnak és szellemileg annyira termékenynek bizonyult, hogy Mária Teréziának is már szálka volt a szemében, II. József pedig eleinte csak megbolygatta kicsinyes rendelkezéseivel a rend belső életét, majd 1786 február 7-én egész birodalma területén eltörölte. Az isteni Gondviselés folytán az orosz területekre nem terjedt ki II. József pusztító kezemunkája, Krakóban és Czenstochowában meghúzódhattak a pálos-szerzetesek. Azt is gondviselés szerűnek kell találnunk, hogy innen épp idejében tértek vissza az édes anyaföldre, Magyarországra, mert rejtekhelyük felett nemrégiben suhant végig a háború véres szárnya és gyilkos árnyéka. Remete Szent Pál egyéniségének magyarországi hajtása megmenekült a pusztulástól.

Amikor a régiek fülükhöz emelték a tengeri csigákat és hallották bennük a zúgó sustorgást, úgy magyarázták, hogy az óceán morajlik bennük, ahonnet valók. Hasonlóképpen a szentekből is isteni erő árad ki, amelyből voltaképpen kinöttek. Olyanok ezért, mint az állócsillagok, amelyek közül akárhány már szét is robbant, de fényük még évmilliók után is látható, a sugárzásuk még mindig árad felénk a világürből. Reméljük, hogy Remete Szent Pál is még nagyon sokáig fogja sugározni az egyetemes egyházra, meg édes hazánkra isteni energiáit, hogy a pálosok ősi szellemben, hatalmas

méretekben és diadalmasan kapcsolódhasanak bele az új magyar népművelés korszerű, pillérépítő munkájába.

A nosztrai hárszemete¹

Irta: Gulácsy Irén

Beérkeztek.

Rövidesen kótozás neszelt belülről. Minden lépésnél megkétszereződött. Előbb koppan, utóbb meg csattant, mint a légyecsapó. Majd sebeset kanyarodott a zárban a kulcs.

A kaput egy bőszejű, buksifejű barát — a kapusbarát — nyitotta ki. Papucsszerű sólyapipellőt viselt mezítlábra. A sólyát szíjdarab övezte a lábfeje nyergére. Talpa nyersbőr, a sarka faszarok. Ez okozta a koppanást, a kiterítettség lábujj, nagy férfitalp pedig a légyecsapó munkálkodására emlékeztető csattanást. A barát többi testére jószövetű gyapjúcsuha terült. Buckós fejére semmi. Az födetlen volt, kurtára nyírt és elállt a két füle, mint a fülesfazéknak. A fráter ábrázata afféle jobbagyszabású, széles parasztcarc. De azért megnyerő. Egy gyermek kedves ártatlansága derengett rajta, és az a tejharmatos rózsapír, mely szintén a gyermekek sajátossága szokott lenni. No meg a szerzeteseké, akikbe nemigen erőszakolják a húst...

A barátnak örömtől ragyogott a tömpe orra hegye is. Úgy szegte előre a világító szevendéket, mint aki vívóállásba toppan, vagy győzelmi zászlót emel valami vár ormán. Hangja dörrent, ahogy *ávét*-t kiáltott. (Katona lehetett korábbi életében.)

Lajos régi ismerősként köszöntötte és Szörény testvérnek nevezte.

Mindjárt a többiek felől tudakozott nála. Fényt látott volt a felső ablakokból kiszűrődni.

Kiderült, hogy a kései óra ellenére is, valóban fenn baglyoskodnak még a barátok...

Voltak szép nagy bokorral; ifjak és öregek, kicsiny és meredek alakúak, előkelők és közrendből lévők. De egyformán boldogoknak látszottak mind. Szorongva nyomultak a tiszteletszabta távolságban. Matutিনি gyertyája valamennyinek a kezében égett.

¹ Szemelvény a kitűnő író *«Nagy Lajos király»* c. regényéből.

A gyertyafény túlozva vetítette a meszelt falakra a kis csapat árnyékát. Hömpölygő, hatalmas tömegnek tüntette föl. Mintha sűrű nyáj lennének, mely pásztora után igazodik...

...Nagy igyem van! — sóhajtott fel a király mélyen a melléből. — Családom s ezerre menő családok sorsára kiható. Ne kérdjétek, hiába is tudakoznátok hogy mi! Érzétek be annyival, amelyet mondhatok s esedeztetek érttem ugyan szorgalmasan!

Nem kíváncsiskodott senki.

A vén Lukács alázatosan hajtotta meg fehér apostol fejét.

Ilyet szólt csupán, messzimerengő orcával:

— Hát erős égi faltörőd lesz a mi imádságunk, bizonyos! Ám ha olyigen nagy az igyed és szoros a sutultatásod, kegyes cselekedeteid fölött is meg kéne tán toldanod uram király! Hogy majd Isten is kiterjessze az ő tetszésének határait dolgaidd fölött!

— Mit tanácsolsz? — pillantott Lajos feszülten.

S a szíve hirtelen összeszorult és egy lassúforrót dobbant.

A barátok is közelebb húzódtak.

Ugyanazt a sajtáságos szorongást tapasztalták s valami megnevezhetetlen sejtelem-

nél fogva fényleni kezdett a tekintetük. Arcuk elsápadt. Különösképpen úgy érezték mind, hogy jeles dolognak tanui, hogy valami mindjárt történni fog... És szemük felszakadt, delejesen kitágult.

Az agg Lukács pedig nézett tovább a messziségbe. Lajosnak úgy tűnt föl, mintha fehér hajával, elszármazott arckifejezésével most csakugyan valami látnok prófétához kezdene hasonlítani...

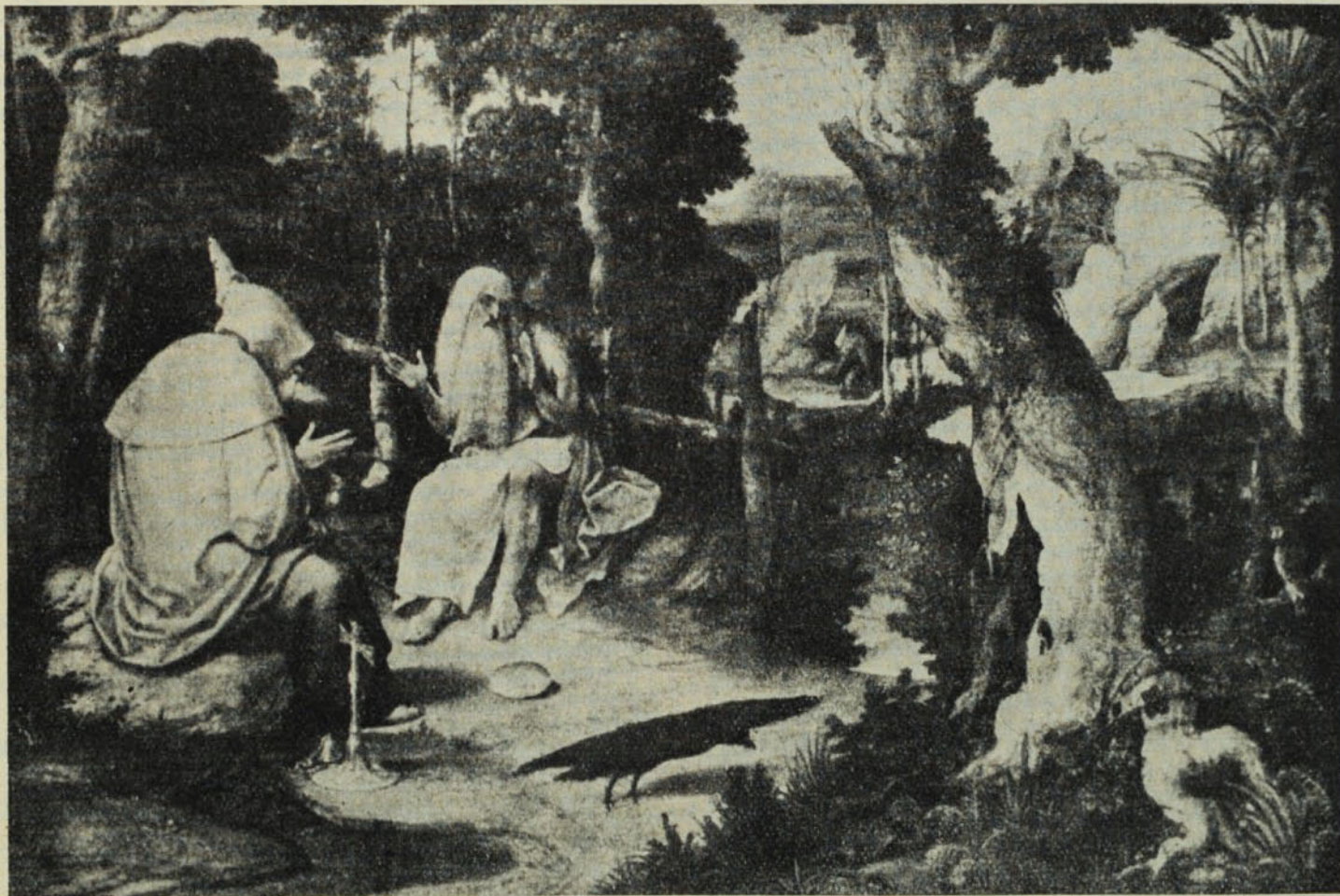
Aztán meg is szólalt ismét s a hangja is mintha más, szellemibb hang lett volna, mint az előbb:

— Magyar Birodalomban magyar rendet támasztott az Úr, hogy legyen, mely ezt a népet egészen megértse s érettevaló könyörgeéseiben hátra ne álljon soha. Mi vagyunk, pálosok. De lásd, a védőszentünk, remete Szent Pál nincsen közöttünk! Romlatlan testének ereklyéje idegen népekre sugározza erejét. Előbb Konstantinápolyt, száznegyven éve pedig Velencét gazdagítja...

Elhallgatott kicsit, azonban senki sem mert közbevágni. A levegő megtelt feszültséggel. Minden szem az öreg Lukács ajkán függött, aki nehéz lélegzettel sóhajtozott.

Majd összeszedte magát és folytatta:

— Velencével ott délyest, úgyis hadban

Lukas von Leiden: Rem. Sz. Pál és Rem. Sz. Antal kölcsönös szerénykedése a hollóhozta cipó megszégésében.

állsz, király! Hát mely Istennek tetsző dolog lenne kitűznöd, hogy mikor békére fordul a sor, a föltételek közé az ereklye kiadatását is befoglalod! Jöjjön a szent közibénk, azon rendnek tulajdonába, amelyik épp az ő tiszteletére alapult! Hejj, sok szép csudatételek lettek már az ily ereklyék folytán! — bólogatott. — Elég néha egy érintés és bilincs törik, sebeknek az ő turja egybeforrad, halottak föltámadoznak! Nagyok az Isten segedelmei az ő szentjeinek kedveségére! Azért próbálkozz tán fogadalommal s ha ugyan célod igazán okos szemei előtt, akkor a sikert is ő alkalmaztatni fogja. Az ő cirákja légy te s nem annyira világi hadakozásoké!

Szava most elhalt.

De Lajos nem is várt folytatást.

Olyan élénken kelt fel, hogy a lépcsőn üldögélő barátok szinte összerezzenek.

— Megértettelek — válaszolt. — S amint tanácslod, azonképp akarok cselekedni. Reményem, hogy a Gondviselő irányítása az, mely itt a te egyszerű beszédedből megnyilatkozott. Elmondhatom, hogy lelkemben vártam is reá...

A naphajlati derengésben halványan világított az arca. Alakja megnyúlt, átlégiesült.

Kesztyűs kezét fölemelte és forrón fakadt ki belőle a hang:

— Fogadom, hogy az ereklye dolgáért mindent elkövetek! Fogadom, hogy a béke megszerzésénél, bár titkos pontba, de elüljáró pontba veszem kiadatását! Fogadom, hogy a velencei háborúságot nem olyaránt földi, mint Isten háborújának tekintem ezentúl s az áldott tetemet egykorban rendeteknek átalbocsátom. Úgy segítsen meg engem háromszemély egy bizony Isten az én igyemben!

Épp a tornác küszöbén állt, arccal a le szálló nap felé fordultan. Az égi tűz megvilágította. Előbb még fehéren izzó jelensége most bíborban izzó lett ettől. Olyan tünényesen hatott így, hogy Andorás fráter — a kertészbarát — ámultan rajtafelejtkezett s szinte keresztülesett azon a bokorfélén, amit az ölében hozott. Nézte, csak nézte azt a tündökletesarcú férfit, akihez hasonló átszellemültet nem látott soha.

De Lajos is észrevette a fráter báméskodását.

Esküre emelt jobbja lehullt. Ajkai körül szemérmes kifejezés jelent meg. Átolvadt mosolygásba.

Immár felébredten s az ő szokott nyájas modorában fordult a baráthoz:

— Hová viszed azt a hárscesemetét, testvérem? — kérdezte.

Andorás nem tudott mindjárt felelni.

Meg volt zavarodva attól, amit látott, méginkább attól, amit a látottakhoz képzelt...

Megfélemledetten dadogott előbb, hanem aztán összeszedte magát és megfelelt rendesen:

— A majorudvarba viszem, Uram. A leguminás kertbe nem való. Kivetni meg vétkelleném. Istentől lett ez is.

— És Istené marad! — intett Lajos hirtelentámadt ötlettel. — Add ide fiam azt az ásót! Én akarom elültetni s itt a küszöb előtt! Hadd legyen bizonyága az ígéretemnek, ha ugyan megfogamzik...

Azzal nyúlt is a szerszám után s még mielőtt a fráterek felocsudhattak volna az újabb meglepetésből, már meg is merítette az ásót a homokos földben. Vágta, lapátolta királyi kezével. Leállította a gödör fenekére a fácskát. Visszaterítette fölé a porondot.

— Úgy! — mondta. És hátralepett a művét megszemlélni.

De e pillanatban megdöremlett az ég. Tallérnyi csöppek csapódtak alá és pedig olyan sűrűn, hogy Olivier alig érkezett ki kapni ura kezéből az ásót. Bevitte hozzájuk. Lajos meg feljött a tornácra és csendes örömmel tekintett ki.

— Ketten kertészkedtünk! — szólt és hálátelt pillantást küldött fölfelé.

Aztán nézték is, hogy beljebb húzódnak. Valóságos zsinóreső esett. Bevert a tornácra. Ahol kövezet volt az udvaron, a súlyos csöppek hólyagokat vertek rajta. Úgy látszott, mintha ezernyi apró halszáj bocsátotta volna fel a lélegzetét.

Közben egyre dörgött, villámlott.

A fráterek hát elkéredztek kicsit a templomba... Elkél a jámborkodás soronkívül is! Nehogy jeget pergessen a zivatar a környéken valahol!

A király is visszavonult.

De hamar előjött megint.

Szaladó zápor volt csupán az egész! Már a túlsó határon látszott a lefele-szögezése.

A körülornác közepetáján a barátokkal találkozott. Ők is visszafelé jődögéltek s boldogan dörzsölgették a tenyerüket, amiért kár nélkül végződött a derdendócia.

Ily hálálkodások közt, egyszercsak elkerekült a kapus Szörény fráter szeme. Bó szája öblös kiáltást hallatott.

Tilos dolgok közé tartozott a klastromban a hangos orcázás!

A barátsereg hát össze is rezdült. Lukács főnök is megütközve rázogatta apostol-fejét.

Ám hogy Szörény még ebből sem akart érteni — sőt mind rököltebben rivalgott —, arrafele fordultak mások is.

És most már Gyárfás barát is kiáltva fakadt:

— Ni, a hárszemete!

Mire Kerény fráter, szintén emelt hangon:

— Kizöldült! Meglombosodott!

Kövülten bámultak egymásra, egymásról meg a királyra.

Jámbor lelkek voltak, üdvösségüket egy cseppet sem kockáztatók. De e percben még az aggályoslelkű Damáz is hitet mert volna tenni rá, hogy elültetéskor alig holmi gyatra levelek élhetetlenkedtek a facsemetén...

Lajos szemérmes zavarodottsággal állt a lelkendező szerzetesek között. Nem figyelte leásáskor közelebről a fácskát, így hát nem is tudott dönteni a dologban. Lelke mélyén azonban hitt az isteni természet mindenható erejében és remélte, hogy fogadalma meg fogja érlelni áldott gyümölcseit: elnyeri azt az időhaladékot, melyre szüksége van, hogy országainak és gyermekeinek jóvoltát szilárd alapokra helyezhesse.

Leemelte süvegét s az égre pillantott.

Fent a tiszta azurboltozatot elevenszínű szivárvány hidalta.

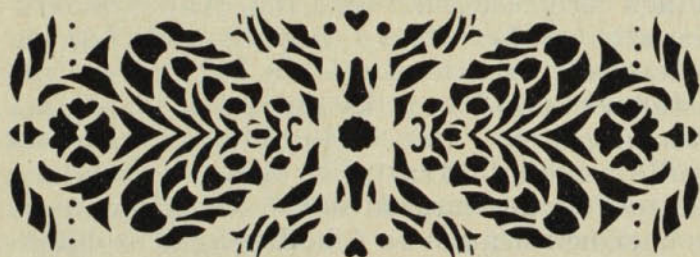
Hosszan és elgyönyörködve nézte.

Nem vette észre, hogy a barátok mostantól figyelték minden mozdulatát és azonnal követték tekintetét. Az ég diadalívét meglátták ők is.

Es összesúgtak:

— Átalegyenest a hársfa koronájától indul!

— S nem végződik sehol!...

Remete Sziz Szent Pál ősönknek kihozásáról¹

Úr Jézusban Krisztusban en tisztölendő es szerelmes atyámfiak! Bizonyával szentelen való háláadással, dicsérettel es lelki testi ervendetes szolgálattal tartozunk az véghetetlen irgalmasságú mindenható uristennek, hogy dicsőséges remete sziz szent Pál ősönknek szent penitenciatartó testét es méltóságus örökléjét ez Magyarországon lakozó hív keresztyének köziben méltóztatott iktatni. Annak- és emleketire ez mai szent kihozásának napján három része leszen

¹ «A magyar szentek legendái»-nak egy darabja a «carthausi névtelentől» (Érdy-kódex, 1527) Toldy Ferenc közlése szerint (Pest, 1859, a Szent István-Társulat kiadása).

beszédönknek: első része leszen módisságról: mi módon ez országban hozattaték; másod, mi okkal kihozattaték; harmad, mi haszna lén kihozásának.

Mondám, hogy mi idvességes tanúságunkra első része leszen beszédönknek: mi módon kihozattaték remete sziz szent Pálnak teste onnan az herről, hol mind holtig erős penitenciát tartta es eltemettetött vala szent Antal ősenktül az két oroszánoknak segédsége miatt, holott ő szent halálának utána száz huszonöt egész esztendeeg nyugovék embereknek ismeretlenségénél kil. Az időben, mikoron Krisztus úr sziletetinek utánna írának háromszáz nyócvanegy esztendőben es Konstantinápolban uralkodnék

Remete Szent Pál.

Emánuel császár : hallván ez jámbor keresztyén császár, hogy uristen megvilágosította csodatételnek jó hírével remete szent Pál szent testét es temetését, ajojtatosságra indultaték rajta es hozatá Konstantinápolban es helhezteté nagy tisztösséggel mint Krisztusnak ellyen szent konfessorát asszonyunk sziz Máriának egyházában, kit ennemaga az császár rakattatott vala, holott nyugovék szent Pál ösönk sziz szent teste száz hetven esztendeeg. Annakutánna egy veneccei dus palogár, kinek Lanczló Jakab vala neve, kéré meg azon monostorbéli Péter apáturtul es az konventtől es hozá Venecceben, helyhetvén szent Juliános mártirnak egyházában, holott nyugovék teljeséggel nyolcszáz esztendeeg. Imár annakutánna, mikoron irnának ezer háromszáz nyolcvanegy esztendőben, mikoron Magyarországnban uralkodnék az nagy Lajos királ, kinek hagyomásából es az veneccei uraknak engödelmökéből pécsi Bálint pispék es zág-rábi Pál pispék egy éjjel nagy csendességgel, hogy az köz nép reájok ne rohanna érötte, miért nagy böcsölettel tartják vala, hozák szent Pálnak testét két apró szentöknek testivel Magyarországnban, Budának fé es királi várasában, olly nagy tisztösséggel es készölettel, olly nagy processióval es ajojtatossággal, kihöz hasonlatos soha Magyarországnban nem volt ! es helheték Buda várában, szent János kápolnájában, éjjel es nappal vigyázvén ömellette két remete fráterek. Kinek kihozásán mondhatatlan nagy ereme vala az felséges jámbor királnak, nagy eremek vala mind teljes országbeli szegénnek bódognak : nagyobbban kedég az ő remete szerelmes fiainak. Es koronkéd nagy folyamás vala Krisztus Jézus szent konfessorának látogatására. Keves idő azért elmolván, az felséges királ, az magyari jó uraknak tanácsokból, nagyságus tisztölendő isztragomi Demeter érsek romai kardinális es gubernátor, ez országnak jeles cancellariosa, ur pápának kedég ez országra es Lengyelországra választott legátja, kinek, mikoron felséges régi Lajos királ mind az urakkal látta volna tekéletes jámborságát, kéré, hogy dicsőséges remete szent Pálnak szent testét emelné fel Budáról szent János kápolnájából es vinné bódogságus szent Lőrinc mártirnak egyházában Buda felett, hogy ott az ő fiaimint atyjokat, bizon tagok ő fejöket es tanojtványi ő szerelmes mestereket nyilván tisztölnék, dicsérnék es éjjel nappal szentelen szolgálnának öneki erekkül erekké. Az felől megmondott érsek azért es legát nagy sok pispéköket es egyházi népeket egybe gyöjtvén es sok szegények bódogok hozják gyülvén, vevé fel az szent testet es vivé szent

Lőrinc mártirnak egyházában Buda felett, Mindszent-havának tizenegyed napján, azaz szent Bereck konfessornak másod napján ; es legáti hatalmával meg-es konfirmálá, hogy azon napon ő szent vitelének innepét illenek ; kit megtartnak mind ez mai napiglan az ő szent szerzetében való jámbor ösfiak.¹

Másod részében lészen tanuságunk arról, mi okkal kihozattaték? Es találjok négy jeles okát, miért helyről helyre hordoztaték ; első : uristennek kiváltképpen való szent akarátja, kinél kil sz. Antal ösönknek mondása szerént sem fának levele, sem verebnek leszállása földre nem eshetik. Akara azért az mennyei kegyelmes atya-uristennek szent fia Jézus, ki minden édességgel teljes, kinek irgalmassága véghetetlen es mindenre kiszármazandó, nem csak egy helyen, de sok helyen es mindenütt ez ő szentiben dicsértetni es tisztöltetni, szent Dávid prófétának mondása szerént (ps. CL) : Laudate Dominum in sanctis eius : Dicsérjétek uristent az ő szentiben. Kiről úgymond szent Gwilhelmus Antisiodorensis pispék : Mikoron az mennyei szenteknek tisztösségöt tészönk, akkoron uristent az ő szentiben dicsérjek. Másod oka uristennek jóvolta. Mert az véghetetlen jó isten vitézködő anyaszentegyházhoz úgy szokta osztani az ő kegyelmességének segödelmes ajándékát, hogy az halandó emberfiai közzöl választott szolgáinak miatta-es megötalmazja, kinek mint érdeme volna reá. Annakokáértés szokott keresztyén anyaszentegyház az választott szentöknek átala könyörögni uristennek minden szikségben. Harmad oka lén sziz szent Pál ösöknék nagy érdemes volta, miként olvastatik öröla : miképpen az mi felséges megváltónk ő szent mennybe menetinek utánna ez ő bódogságus szolgájának lelkét kilemb-kilemb nyomorkodásnak es munkának utánna az erek nyugodalomra hívá : azonképpen az ő léleknél kil való test- és, kiben hatvan esztendeeg, mint régen Illyés prófétát, az pusztának kietlenségében hollómadár szolgálatja által mennyei ménnával éltetéd az ő szentséges életének érdeme szerént : nem akará, hogy ellyen jeles konfessora-es emberi dicséretnél kil elmolvék es megfosztatnék. Egy jeles oka-es lén, hogy szent Jeromos doktornak átala az ő szent élete megirattatnék sokaknak látására es hallására. Annakutánna kilemb-kilemb országokra hordoztatni es végre hires neves Magyarországnba elheltetni... Negyed oka az első helhöztetéseknek tisztöletlen voltok es méltatlan voltok : annakokáért uristen sem engedte illyen drága kencsnek nemes

¹ Csakugyan a mai napig november 14-én üljük Remete Szent Pál teste átvitelének ünnepeét.

voltát tisztóletlen helyen tartani es az pogán országban, hol sem uristennek, sem az ő szentinek böcsölet nem tétetik. Annakokáért es miért az nagy Konstantinápol-és eltöretnek végre es pogán kézbe adatnék, kit imáran megértönk es káromlás történhetött volna lenni ez nemes konfessornak, kinek nem illik lenni: azért méltóbbnak láttaték hozattatni ez szent Magyarországnak nemes hegyére, holott tisztósséggel tartatik, mint látjuk.¹

Harmad részében lészen tanuságunk nagy használatosságáról: kik jóllehet sokak volnának, de rivid voltáért csak imez hármakat lássok meg. Első használatja lén sziz szent Pál ősonknek Magyarországnak hozása az nagy felséges régi Lajos királynak venecéseken való diadalma, kinek, mikoron fogadást tett vóna, hogy ha az venecceieket meghódolthatná, onnan ötet kihozná Magyarországnak; es hamar való időben akarátjának ura lén. Másod használatja lén az szent remete szerzetnek megsokasulása Magyarországnak, kik annakelette felette kevesen es ritkán valának: de annakutánna az nemes szent ősenkhöz való ajojtatusságból annera megsokasultanak, mint az tengernek fővenye. De az magyari nagyságus urak-és azon való ervendetes bizodalmokban nagy sok helyen az ország szerzeteszerént, kilembkilemb nemes szent klastromokat rakattanak es ez világi jószággal megajándékoztak. Tudniaillik régi Laos királ Buda felött Szentpált, szepőssi urak Gombaszegöt, Porvát es Tokajt, Palóczy urak Ujhelyt, Prini Emre nadrispán Terebest, Haraszty Ferenc Családit, Mátyás királ Csutot, Zsámbokot es Buda felött Fejéregyházát, László királ Szentjogot, Czudar Péter Ládót, Kinizsi Pál Vázson, Tamás érsek Szentandrást, Buszlay urak Mindszentet, az Nagy Bánffyak Szentpétert Somogyban, ki mind ő idvessége szerént mint akarták es tehették, uristennek dicséretire es szent Pál ősonknek erek emléközetire. Ime nagy használatossága lelki jószágában. Harmad használatja az nemes konfessornak es mind az ő szentséges fiainak naponkéd való esedözésök. Ó szerelmes atyámfiak, ki mondhat ellene, hogy még régen ennekelette nyomoruságot szenvedött volna ez szegén Magyarország, ha ez édes Krisztusnak konfessora ő szerelmes fiaival nem ótalmazta vóna, asszonyunk sziz Máriával egyetemben.²

¹ Sajnos, a török elől a jobban megerősített Trencsén várába mentve a szent ereklyéket, csaknem mind egy tűzvész áldozatai lettek.

² Mátyás király Remete Szent Pált *Magyarország védőszentjeinek* sorába iktattatta ama számos és feltűnő csoda következtében, melyeket a szent Erekllye Budaszentlőrincen művelt. (L.: Fr. Hadnagy Bálint: *Vita divi Pauli*... Buda, 1511.)

A visegrádi hősök¹

Irta: Tarczai György

Az esztergomi országúton már szörnyű a torlódás. A rengeteg szekér, kocsi, cséza egymásba gabalyodva megakad. Sem előre, sem hátra nem mozdulhat egy se. Pokoli lárma, ádáz káromkodás, jajszó és sírás kavarg a levegőben és rettenetes por. Halálos rémület szállja meg a menekülőket. A török már Buda alá ért. Az emberek eszüket vesztve rontanak egymásnak, verekednek össze. Mindhiába! Nem parancsol itt már senki. Akik győzik ököllel, felborítanak néhány kocsit az út árkába s lóhalálába hajtának tovább. Jobbról-balról azonban ismét más szekerek bukkannak föl, vágják elébük s ahol az országút az erdőbe vész, hatalmas társzekér áll keresztbe. Lovai kidőltek s úgy rémlik, tovább tapodtatnyit sem mehet előre senki.

Pátyi Benedek, Páty földesura, leugrott kocsijáról. Lesegítette hajadon leányát, jobbagylegényével együtt kifogta lovait. Az egyikre felültette Klárát, a másik hátára legértékesebb és legszükségesebb holmiját rakta föl, aztán letértek az útról es szép csendesen eltűntek az erdőben.

— Hová megyünk, atyám? — kérdezte szepegeve a leány.

— Visegrádra, a királyi várba!

— Hisz ott most Balázs mester az úr s az nem tűri meg a magunk fajtáját falai között.

Alig szegődött a várórség a menekülő királyné nyomába, a szomszéd városok es falvak csőcseléknepe fészkelődött be a várba. Egy váci mészáros lett a kapitányuk. Emberei napi járóföldön raboltak s az elhagyott portákból, kastélyokból minden elemelhető holmit a várba hoztak föl. A vár piacát szinte éjjel-nappal hangos tivornya lárma veri föl. A török még messze járt, amikor Visegrád szomorú sorsának híre Budára is eljutott. Úrféle ugyancsak elkerülte a várat. Pátyi Benedek alig pár napja került haza

¹ A pálosok, ha kellett, karddal is védték Remete Szent Pál ereklyéit. Erről a történelmi tényről szól ez a szép elbeszélés. (A «Holicsi képeskönyv»-ben jelent meg, 1924, Budapest, a Szent István-Társulat kiadása.)

Mohács alól lóhalálába, tiz főnyi jobbágyhadának egyetlen megmaradt legényével. Ő is tudott a visegrádi cifra világról, mégis arra fordította lovait.

— Csak nem lesznek kegyetlenebbek a töröknél! — biztatta leányát s az erdei ösvényen még jóval alkonyat előtt a vár kapuja elé értek.

— Állj! — förmedtek rá az ott strázsáló kormosképű legények s vasrudakat szegeztek mellének.

— Csak nem akar a vár fokáról a Dunába repülni — mondotta aztán csöndesen az egyik strázsa —, mint a többi úri fajta, aki erre vetődött?

— Hát nincs lelketek? — kérleli Pátyi a zordon legényeket. Ők azonban vállukat vonogatják s odébb tuszkolják. Ám közben ott terem Balázs mester s haragosan rájuk támad.

— Nem megmondtam, hogy mindenkit be kell engedni. Majd aztán én szabom meg, hogy ki repül, ki nem!

S hogy Klára finom, karcsú alakjára téved szeme, kemény vonásai egy pillanatra megnyihülnek. Maga segíti le a lóról a szépséges teremtést s meg nem állhatja, hogy ne csipjen egyet karján.

— Kerüljenek beljebb! — mondja aztán vigyorogva. Pátyi Benedek fogát csikorgatva hagyja künn lovait. Egyik kezével holmiját nyalábolja föl, a másikkal Klárát fogja s így siet befelé.

Benn, mintha búcsú lenne, a paloták sorai közt vígan zsibonganak az emberek. Csimpolya-szó, sip és lantpengetés hangzik mindenfelé. Itt-ott táncolnak. A legtöbben azonban, asszony, férfi egyaránt, isznak. A királyi termekből kihurcolt asztalok körül naphosszat folyik a dorbézolás. Csak éjszákára húzódik mindenki fedél alá. Egy jobbágyasszony magyarázgatja Pátyi Benedeknek a várbeli élet rendjét s Klára arra kéri apját, keressenek valami csöndes zugot, ahol észrevétlenül meghúzódhatnak. A következő pillanatban szinte elájul a rémülettől. A mészáros szólal meg a háta mögött:

— A verestoronyba vele! — parancsolja a mészáros. Ekkor azonban hirtelen halk morajba fullad a várudvaron végig mulatozók lármája s minden szem a várkapu felé mered. Hatalmas feszületet bujtatnak át ezen s nyomában szinte vég nélkül, templomi zászlók alatt fehér csuhás barátok vonulnak a várba, harsány énekszóval.

— Hát ezeket ki engedte be? — toporzékol Balázs mester. Testőrei azonban mind a kapu felé fordulnak. A falak szinte visszhangzanak a fehér barátok énekétől:

*Vexilla regis prodeunt,
Fulget crucis mysterium
Qua vita mortem pertulit
Et morte vitam protulit.*

S a menet a hatalmas kereszttel élén a vártemplom felé kanyarodik. Tornyában megkondulnak a harangok, kapuja föltárul s rendre elnyeli a budai hegyek három kolostorából ide menekült pálosok sorait. S alig hogy bevitték a magukkal hozott kincseket: *Remete Szent Pál* és *Alamizsnás Szent János* ezüstkoporsóját, rögtön zsolozsmázáshoz fognak. Csak István atya, a provinciális kerül ki ismét néhányad magával. A várkapitányt keresi.

— Én vagyok! — jelentkezik gögösen a mészáros.

— S ki tette kendet azzá? — kérdezi nyugodtan a barátok feje.

— Hát a nép. Már Dózsa vezér seregében is kapitány voltam!

A provinciális arca pillanatra elborul, de aztán ismét nyugodtan faggatja tovább a mészarost, hogy mik a tervei a várral s a törökkel szemben, ha erre kerül.

— Elsütjük valamennyi ágyút — hangzik kérkedően a felelet. — Aztán kitűzzük a fehér zászlót s szabad elvonulás fejében átadjuk a várat.

— Hát a szent koronával mi lesz? — vág szavába a provinciális. — Nem tudja kend, hogy itt őrzik a várban? S ha török kézre kerül, mindörökre elvesz ez ország!

— Mit bánom én! A magunkfajta szegény embernek a török alatt sem léssen rosszabb dolga, mint eddig az urak igája alatt.

A provinciális arca eltorzul a fájdalomtól, ám nyomban ismét beszélni kezd:

— De a szent korona! Hát nem véditek meg?

— Korona-borona! — dörmögi a mészáros. — Ha föl tudtuk volna törni a vasajtót, én bizony már lerugtam volna a Dunába.

De már erre a szelídlelkű barátan is erőt vesz az indulat:

— Hát nincs itt senki, aki torkodra forrassa ezt a bűnös beszédet, te nyomorult ember!

— Ha csak ez kell! — fohászodik neki Pátyi Benedek s hirtelen akkorát sujt öklével a mészáros arcába, hogy orrán-száján megered a vér.

Balázs mester tombol dühében, cinkosai vasrúddal, botokkal rontanak a vakmerő úrra. István atya azonban fölemeli karját s miközben szelíd tekintetével sorra végignézi rajtuk, egyszeriben megjuhászkoznak az

emberek, a kapitány testőrei, akik többnyire a budai hegyekben bujdosó szén- és mészégetők sorából kerültek ki. Ezeknek a szentlőrinci és a szentléleki pálosok voltak a lelkipásztoraik. S hogy az asszony nép is közéjük furakodik, egyszeriben eltántorodnak a váci mészárosától. Balázs mester színéből kikelve, vért és tajtékat fröcsköl. Üvöltve követeli, hogy az urat és a barátokat agyonverjék. Am az emberek torz képére meredve, csak röhögéssel felelnek. S két szerzetes szelíden a mészáros vállára teszi kezét és szó nélkül elvezeti. A mester elszontyolodott a hirtelen változáson s némán engedelmeskedik.

Nyomban erre riadót fuvat a provinciális. Minden épkezláb ember a vár piacán terem. Az asszonyokat a palotákba tuszkolják. A férfiak csatarendbe sorakoznak.

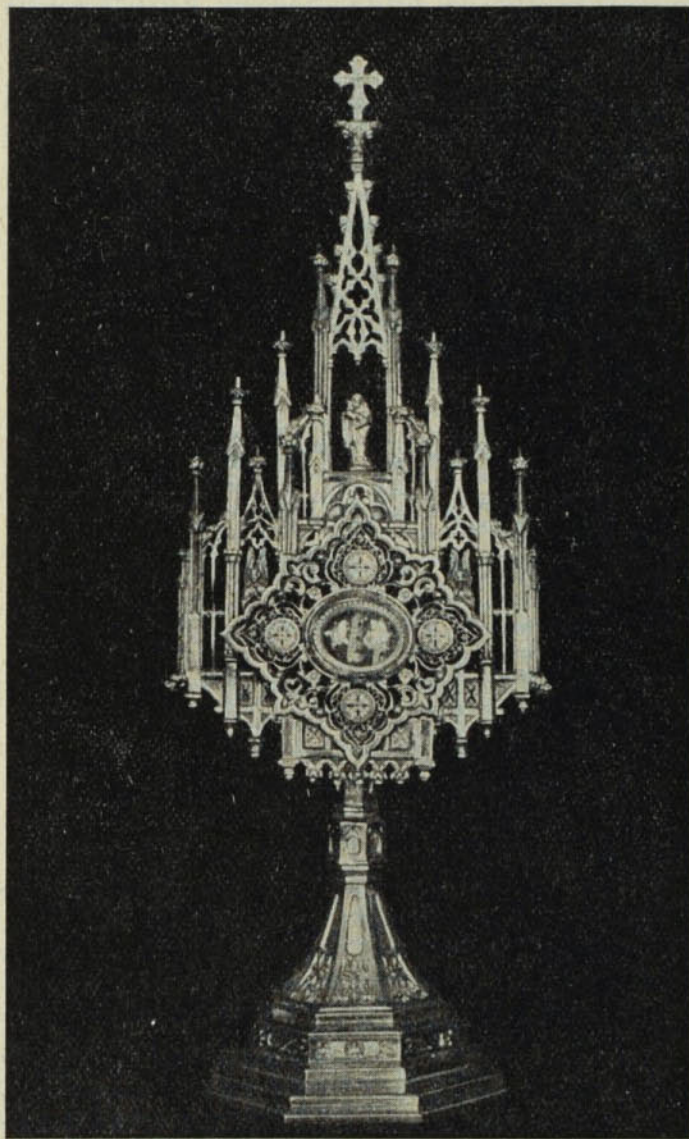
— Ime kapitánytok! — kiáltja nagy szóval a provinciális s Pátyi Benedekre mutat.

A gyülevész had éljenez. Az új kapitány végigjárja a sorokat s a katonáskodásra termett embereket a várpiac másik oldalán állítja föl. A többieknek munkát jelöl ki. Közben a barátok befejezték a zsolozsmát s hogy kijöttek a temp lombból, kámzsájukat felkötve, a harcosok sorai közé állnak. A falak és bástyák, az öregtorony és a kapu őrzése rájuk hárul, de azért az ostromra való készülődés munkájából is részt kérnek...

Harmadnapra hajnalban tele lett a várhegy alja törökökkel. Maga Ibrahim nagyvezér kerekedett föl Visegrád alá tízezer főnyi sereg élén. Hogy a vár átadását megtagadták, ágyukat szegez falainak. A védősereg azonban ezek szavára sem felel. A török csatakigyók úgy sem tesznek kárt a vár sziklafalaiban s puskaapor is alig egy-két hordónyi van odafönn. Faltörő ágyút a nagyvezér nem hozott magával s most türelmetlenségében rohamra fuvat. S a hegy el nem torlaszolt kopár oldalán mint megriadt hangyaboly nyüzsög a fölfelé kapaszkodó sereg, tol a magasba, vonszol maga után egész erdő létrát. A várban most is csendes minden. Csak amire a janicsárok a várfalhoz érnek s létrákat támasztanak ehhez, szakad nyakukba a veszedelem. A királynék háza mellett Mátyás király befejezetlenül maradt palotájának köveit Pátyi Benedek a falak párkányára vitette s a párkányt szinte ölnyire magasította föl ezekkel. A hegyek felől az arra kidöntött szálfa miatt a várat ágyúkkal sem közelíthették meg a törökök s hogy most a Duna felől rohamozták meg, borzalmas kőáradat zúdult le rájuk.

Lenn ádáz jajgatás és ordítózás támadt. Ibrahim nagyvezér szakállát tépte dühében s ismét ágyukat szegezett a várnak. Akiket rohamra küldött, szinte mind ott veszték,

vagy legalább is nyomorékká lettek. Nap-hosszat lövette a falakat. Ő maga visszanyargalt Budára, hogy a padisahtól segítséget kérjen. A szultán azonban ekkor már hidat veretett a Dunán s vissza készült országába. A nagyvezér nem törődött ezzel. Mindenáron meg akarta szerezni a magyar királyok koronáját, nagyobbik fia számára

Remete Szeni Pál ereklyéje a pécsi pálos kolostor birtokában.

játékszernek. Eddig még minden hadjáratából hozott neki valami szép emléket.

S alkonyattájt az erdő felől támadt a török. A pálosok résen voltak s Pátyi Benedekkel együtt kirohantak a várból és alig hogy keresztül vergődött a ledöntött fák sűrűjén, rendre visszaverték a csapatonkint áttörő ellenséget. A nagyvezér tombolt dühében. Iszonyú fenyegetésekkel rémítette a várbelieket, ha kegyelemre nem adják meg magukat. Éjjel azonban összeszedte a holtakat s a sebesülteket és mindenestül odább állt.

Másnap nyoma sem volt a töröknek Visegrád alatt. A provinciális Tedeumra gyűjtötte össze a vár népét. Dél tájban hozták hírül, hogy a török sereg mind egy szálig átkelt a Dunán s a szultán fölégette a hajóhidat háta mögött. S a pálosok még aznap útra keltek s ahogy bevonultak, ugyanilyen rendbe vitték vissza körmenetben *szent ereklyéiket* az erdős hegyek ösvényein át, elhagyott kolostoraikba. A budai hegyek között épült Szent Lőrinc-kolostorba hozták a szent koronát is. Ők védték meg, ők őrizték meg!

Remete Szent Pál kiváltképpenvaló Attyok és Pátrónusok a Kisdedeknek

Irta: balázsfalvi Orosz Ferenc pálos perjel¹

Egyéb és nem kevés ajándékok, Privilegiumok között, mellyekkel Isten ő Szent Felsege az ő kisded és alázatos szolgáját, Pált, hólta után meg-ajándékozta, úgy tesz, hogy kivált-képpen reája bizta-légyen, hogy kisdedekre és tsetsemő gyermekekre gondot viselne s Oltalmazójok, Attyok és Pátrónusok lenne nekik.

Nints-is különben: mert valamint hogy a Felseges Jutalmazótul külömb-külobb Szentek külömb-féle ajándékokat s tiszteteket vette nek, hogy t. i. egyik a vizek veszedelmiben; másik a tűz-támadásban; az embereknek segítők; ez maga minden nyavalyában és nyomoruságban; emez más szükségekben, háboruságokban, szorongatásokban és veszedelmekben Oltalmazójok és Pátrónusok lenne: ugy szintén Pál is, egyéb sok ajándékokon kívül, midőn mindeneknek mindenné lött, kivált-képpen-való tisztet vett Istentül, hogy a kisdedeknek Attyok és Pátrónusok; sőt a betegeknek egészségek, a meg-hólt gyermekeknek életek és a szomorú Szüléknek vigasztalások lenne.

Ugyan ezen hivataljának és tisztinek

¹ Egy fejezet P. Orosz Ferenc könyvéből, melynek barokkosan hosszú címe: «Egyedülvalóságnak ékessége, az az Tebais-béli Dütsösséges Szent Pál Pátriárkának, Remeték Fejedelmének és Mesterének Élete és Halála, stb.» (Nagyszombat, 1754, Akadémiának bötüivel.)

kell tulajdonítani, a mi 1500-dik esztendő táján P. Ebese Gáspár Szent Pál koporsója őrzője és P. Tsanádi Albert ott-való Prédikátornak idejében történt; mellyről az előbbeni Tzikkelyben említett Autor (P. Hadnagy Bálint, pálos prédikátor) így ír:

Ezen két szerzetet Szent Pál Kápolnájában bizonyos Nemes ember üdvezelvén, így szólította meg: Láttátok-e Tisztelendő Atyák amaz Asszont két esztendő Leánykájával a koporsó körül járni? felelvén ezek, hogy látták, ő utánna veti: Az az Asszony az én Feleségem, kinek a leánya tegnap véletlenül meg-betegedvén, azon-közbe, hogy én Templomba mentem-va Misét halgatni, hirtelen meg-hólt-va, kinek midőn hólt teste mellet az Anya siránkoznék, gyakran könnyhullatási között eszébe jutnak neki Ditsőséges Sz. Pálnak sok rend-béli segedelmi; hozzá azért tellyes hittel és reménységgel folyamlik, szent esedezéséért könyörögvén s fogadást tett, hogy magával ide elhozandgya őtet, ha Sz. Pál érdemeiért méltóztatik őtet az Irgalmas Kegyelmes Isten ismét életre hozni. Halálát azonban a szomorú hír tudtomra adgya, mellyet értvén el-isszonyodtam, úgy, hogy a hajam szálai is fel-állottak s alig tudtam valamit mondani és mi tévő lennék, nem tudtam magamnak tanátsot adni: hanem osztán, a mint vélem, azon lélek, melly a Feleségemnek jelen nem létemben, nekem is elmémbe ihlelvén, Sz. Pálnak alázatosan könyörögtem; így térvén haza, ezen leányomat, a kit szemlélték, élni találtam vissza-térittetvén testetskéjéül el-váltt lelke. Most azért fogadásainkat meg-adni sietséggel jöttünk, olly nagy jó-tetemenyért hálákat adván és az Urat ditsóitvén, ki az ő Szent által az emberekben olly jeles tselekedeteket tselekszik. Mellyeket halván és a dolog valóságának jól végére menvén, ezen Tsudát az esztendőnként történt és történendő dolgokat fel-jegyző könyvbe a fellyeb említett Páterek híven be-írták.

Más Peth Városából-való egy esztendő tsetsemő gyermek, azért, hogy beteges állapottya miatt az Anyának emlőit megutálta, egy egész hétig nem szopván, holott őtet a szomorú Anya tulajdon ölen vitte-vólna Sz. Pál Teteminek látogatására, a Templom ajtója előtt, mely éppen akkor dél után zárva vala, meg-hala; nagyon el-isszonyoda az asszony: de minekutánna egy istenfélő jámbor asszonymnak tanáts-adásából, Istenbe és Szent Pál érdemeibe vetvén reménységét, tizen-öt Miatyánkot és annyi Angyali Üdvözetet mondott-vólna, azonnal láttaték a gyermek az Anya emlőit keresni s következendőképpen életre és egészségére térni. A Sz. Pál koporsójának Szerzetes Őrzői, kik e dolgot meg-írták, azon gyermeket egynéhány esztendőnek eltelése után még élni látták.

1409-dik esztendőben Sz. Orbán napján, Buda Városában azon házban, mellyben a Szent Atyának tetemi a háború miatt nyugovának, egy esztendő gyermeketske, bizonyos Asztalos embernek a fia, vízzel teli medentzébe, éppen fenékgig, fejjel bele esvén, az Annyátul egy fertály óra mulva hóltan huzattatott-ki belőle; de holott

azon keserves Anya dütsőséges Sz. Pálhoz folyamlott érette, a sok embernek jelenlétiben azonnal életre térítettet.

1467-dik esztendőben ugyan ottan Budán, Szent Bertalan Apostol estin, a Szerzet Confráterének, Keszy János Nemes embernek a Leánya bizonyos magos garáditsrul gyenge idejének vigyázatlanságából le-esvén s nyakát szakasztván, a lelkét azonnal ki-adta, mellyet látván az Anya, sírásra fakada és azonba halván, mennyi Tsudát tenne az Isten az ő szolgája által, fogadást téssen, hogy, ha meg-hólt leánya Sz. Pál érdemi által ismét életre térítettik, vele együtt hálát adni el-fog Sz. Koporsójához menni. Alig mondotta ki ezen szókat, már is a leányzó, melly harmad-fél óráig semmi lélekzetet nem vévén, mintha mély álombul fel-serkent-vólna, a pádimentomrul, ahol a keresztények szokása szerint már halotti temetéshez el-készítettvén, hanyatt fekütt-vala, fel-kelvén talpra áll, kit a megvigasztaltatott Anya örömmel meg-ölelvén, először tsókolgatta, azután pedig a Dütsőséges Szűz Születése Napjának Octávája alatt, vele együtt fogadása szerént, bé-mutatandó bizonyos ajándékokkal említett Sz. Pál Koporsójához menvén, hálá-adásnak okáért Sz. Pálrul egynehány misét szolgáltatott.

1485-dik esztendőben Pétsi Püspökség Megyéjében lévő Körtvélyes nevű faluban egy ött esztendős gyermek, minek utánna Bátáru betegen visszatért volna szüleiével, megsúlyosodván nyavalyája, ártatlan lelkét ki-botsátotta; de holott a szülei fogadást tettenek, hogy azon fiokat a végre, hogy ismét megéledne, Sz. Pál Koporsójához el-viszik, minek-előtte lepedőbe takarták és szekerre tették-vólna hólt testetskéjét s vele együtt Szent Lőrincz Temploma felé, ahol Sz. Pál Teste fekszik vala, meg-indultak-vólna, legottan a gyermek ortzája pirosodni és a szemei meg-nyilni kezdenek, végre a lelke a halál árnyékából testetskéjébe térni tapasztaltott, mellyel a szüleinek álmélkodással egyelített nagy örömet szerzett, kik is ött esztendő mulva Sz. Pál Koporsójához menvén, az ott lakó szerzetesek jelenlétiben tartozó hálá-adásokat le-tették.

1487-dik esztendőben, Egri Püspökség Megyéjében, Rárád nevű faluban, egy nyóltz esztendős gyermek téli üdőben magával egy üdösökkel tsuszkorálván s a jég alatta hirtelen le-szakadván, a víz fenekére esett, kit az Anya egy óra mulva azon falubéliek segítségével, vízzel tele lévő kihúzáván, minek-utánna Remete Sz. Pált szüntelen kérné, hogy Istentől néki életet nyerne, őtet a hóltak földéről életre térni érdemlette nagy örömmel látni.

Ismét más kilentz esztendős gyermek, kinek neve János, bizonyos Várad szütsnek a fia, Petze nevű folyó vízbe véletlenül bele-esvén s a víznek sebes folyásátul el-ragadtatván, a víz partján végtére a szüleitől halva találtatott; kit már el-akarnak-vala a Plébániához tartozandó Sz. Mihály Templomában temetni, mindazon-által hogy attul megmentetnék, az édes Attya, ki azon éjjel a hólt test mellett vigyáz-vala, Remete Sz. Pálhoz fogadást tévén, gyer-

mekének fel-támasztásáért könyörög-vala néki: Oh imádságnak tsodálatos ereje! mert éjféلكor azon meghólt gyermek mindenek láttára újonnan meg-éledvén, a koporsóbul fel-támadt és az el-rémült Attyához járult, kivel (a Havi B. Asszonyinak Innepe közelgetvén) Remete Sz. Pál koporsójához sieté nagy jó-téteményét meghálálni.

Nagy könyvé lenne ez a kis munkátska, ha minden nyert gyógyulásnak példáit, ám-

Kispálos.

bár tsak sommában is, elő-kellenék hozni. Mert, ugy-mond az említett P. Bálint, *ide s tova a Kápolna falain számtalan sok Tsudák jügnék: mennyi tsuda történt-légyen pedig ele-jétül-fogva, azt egyedül az Isten tudgya.*¹

¹ E csodák következtében ösidőktől fogva a mai napig szokás kis gyermekeknek Remete Szent Pál különös oltalmába való ajánlása. Ezeknek a rendi ruhába való öltöztetésére már 1514-ben szép szer-tartások vannak előírva Miskönyvünkben, melyeket legutóbb kiadott Szer-tartáskönyvünkben is megtalálunk. Egy ilyen «kispálos» fényképét közöljük.

Remete Szent Pál ünnepének liturgiája a Pálosrendben

A Pálosrend Törvénykönyve ünnepélyesen lelkére köti a szerzeteseknek, hogy «nagy gondot fordítsanak a szertartások külső pompájára» (Konstitúciók, I. rész, 14. fejezet, 83. pont). A liturgia buzgó ápolása, vagyis az Egyház nyilvános Isten-tiszteletének közös szolgálata (officium divinum) a Rend monasztikus jellegéhez tartozik. Már az első szabályok előírják a XIII. század végén, hogy a rendtagok a karimában a székes-egyházak rendjét kövessék. Későbbi századok folyamán azután rendi szokások, külön szertartások fejlődtek ki, melyek a XV. század végén a speciális pálos Miskönyv és zsolozsmáskönyv kiadását tették szükségessé; fél századdal később Fráter György saját költségén adatja ki ezeket újból; (a «Vigiliában» és a «Theológiában» részletesebben ismertettük 1938-ban). 1600 után a rendi Nagykáptalan, a trienti zsinat kívánságához alkalmazkodva, lemondott saját szertartásainak fenntartásáról s teljesen a római Miskönyv és zsolozsmáskönyv rubrikáihoz igazodott, csupán rendi ünnepeit ülve meg.

E rendi ünnepek között elsősorban a Rendnek nevet adó Remete Szent Pál pátriárka különleges liturgiáját szeretnénk most bemutatni, amint azt Róma legutóbb 1938-ban jóváhagyta. Sajnos, a Martinuzzi bíborostól kiadott Miskönyv és zsolozsmáskönyv klasszikus veretű himnuszait nem találjuk meg most, sem azt a bravúros technikájú szekvenciát, melynek csillogó szójátékait teljes lehetetlenségnek látszik csak megközelítőleg is lefordítani. De még így szegényebben is annyi értéket, szépséget, kincset tartogat számunkra, hogy semmiképp sem lesz hálátlan dolog bővebben foglalkozni vele.

Remete Szent Pál főünnepét a Rend az egyetemes Egyház ünneplésétől eltérőleg nem január 15-én, hanem január 10-én tartja ősidőktől fogva, ami az általános szokás szerint arra mutat, hogy ezen a napon halt meg, vagyis született meg az örök élet számára a Szent. Az Egyház Vízkereszt

nyolcada miatt volt kénytelen jan. 15-re áttenni az ünneplést, mivel csak duplex rangú; ám a Rendben első osztályú ünnep nyolcaddal kitüntetve, azért ünnepelheti már jan. 10-én.

*

A *zsolozsma* vecsernyéjének antifónáiban az Irás, különösen a zoltárok igéivel szól hozzánk a Szent: «Ki ad nekem szárnyakat, mint a galambnak és megnyugszom: íme a pusztába menekültem...» A kapitulum Szent Pál Apostol nagyszerű szavait idézi az igaztalanul üldözött prófétákról s milyen szimbolikusan vonatkozik ez Remete Szent Pálra is: «Sivatagokban bolyongván, hegyek közt és barlangokban és a földnek üregeiben; kikre nem volt méltó a világ»... (Zsid. 11, 38.) A himnusz (Paule, qui turbam) klasszikus szépségű panegirisz a Szentre, mind külső vers-formájában, mind dallamában egyike a legtökéletesebbeknek, a legbefejezettebbeknek: kristályos egyszerűsége mellett is káprázatosan nagyvonalú! A könyörgés Remete Szent Pál érdemeire hivatkozva, ki megvetette a világ pompáját, a pusztába futott s ott az Úr Nevének kontemplációjában töltötte egész életét, arra a kegyelemre kéri Istent, hogy adja meg nekünk is a világot nagylelkűen megvetni s egyedül a mennyei dolgokat követni!

A hajnali imádság (Matutinum) invitatoriuma felszólít: «A remetek Királyát, Urunkat, jöjjetek, imádjuk!» Ezt szövi aztán a csodálatos 94. zoltár egyes strófái közé:

*«Jertek, örvendezzünk az Úrnak,
Ujjongjunk szabadító Istenünknek;
Járuljunk eléje magasztalással,
Vigadjunk előtte zoltárokkal...»*

Az első nocturnus leckéi — ismét szimbolikusan — Illés próféta életéből vannak véve, kihez oly meglepően hasonlít Szentünk. Ime: «Ekkor az Úr szózatot intézte hozzá, mondván: Távozzál innen s eredj napkeletre s rejtőzzél el a Kárit-pataknál, mely a Jordán felé vagyon. A patakból leszen ott italod s a hollóknak hagytam meg, hogy tápláljanak ott téged. Elméne tehát s az Úr szava szerint cselekvék s mikor odaért, megtelepedék a Kárit-pataknál, mely a Jordán felé vagyon. A hollók hoztak is néki kenyeret és húst reggel, valamint kenyeret s húst este s a patakból ivott» (Kir. III. 17, 2—6). Mintha csak Remete Szent Pál életét olvasnánk! Bámulatos a hasonlóság Illés halálával is, kitől Elizeus épügy szent örökségül kapja csodatevő palástját (Kir. IV. 2.), mint Remete Szent Antal Szentünk

pálma-köntösét, melyet nagy ünnepeken boldogabban viselt, Szent Jeromos szerint, mint a királyok bíbor-ruhájukat.

A második nocturnus Remete Szent Pál kivonatos életrajzát közli Szent Jeromos klasszikus tollából, melynek magyar fordítását lapunk régebbi évfolyama hozta (1938—1939) s különlenyomatban is megjelent. (Remete Szent Pál élete).

A harmadik nocturnus Szent Ágostonnak a Rend Törvényhozójának, gyönyörű homiliáját adja a mise-evangélium (Mt. 11, 25—30) e szavairól: «Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik elfáradtatok . . .» «És tanuljatok Tőlem nem világot teremteni, nem látható és láthatatlan dolgokat alkotni, nem a világban csodákat művelni, halottakat támasztani, hanem: Tanuljatok Tőlem, mert szelíd vagyok és alázatosszívű» (Sermo 10 de Verbo Domini).

A zsoltó többi része (Laudes, Prima, Tertia . . .) részint megegyezik a közössel, részint Remete Szent Pál életének már ismert motívumaival van át-meg át-szöve (a zsoltárok antifónái).

*

Az isteni szolgálatnak (officium divinumnak) másik lényeges része: a *szentmise* is eltér, már t. i. változó részeiben, az egyetemes Egyház Remete Szent Pál ünnepére rendelt szövegtől. Az Introitus az 54. zsoltárnak már a vecsernye egyik antifónájából ismert versével kezdődik: «Ime a pusztába menekültem . . .» A mise-könyörgést is ismerjük már ugyancsak a vecsernyéből. Érdekes, a pálos rubrikák megjegyzik, ezt rendi testvéreink imádkozzák; idegenek számára (pro extraneis) külön könyörgést ír elő, mely azonban különbözik az egyetemes Egyház mise-könyörgésétől; így hangzik: «Mindenható, Irgalmas Isten, Ki Első Remete Szent Pált, hitvallódat, a világnak meghalni s egyedül Neked élni késztetted csodálatosan: add, kérünk, hogy az ő közbenjárására híveid a földieket megvessék s áhítatos lélekkel egyedül Téged kövessenek!» A szentleckének a Bölcsesség Könyvéből vett szavai döbbenetesen illenek Szentünkre:

*«Egyenes úton vezérelte
A bátyja haragja elől menekülő igazat;
Megmutatta neki Isten országát
És megadta neki a szent dolgok ismeretét;
Vesződése közepette jóléthez segítette
És járadtságát bőséggel jutalmazta;
Vele volt kizsákmányolóinak ármányával
És gazdagsághoz juttatta; [szemben
Megőrizte ellenségektől,
Megővta üldözőktől]*

*És kemény viadalban neki juttatta a győzelmet,
Hogy belássa, hogy a bölcsesség hatalmasabb
[mindennél.*

*Ez nem hagyta cserben az eladott igazat,
Hanem megővta a büntől;
Leszállt vele a verembe.» (Bölcs. 10, 10—13.)*

Valóban rokona haragja elől kellett menekülnie az alig 24 éves Pálnak Thébaisz pusz-

Remete Szent Pál térdelő alakja a római misekönyvben.

tájába és hegyei közé és egyenes úton egyenesen Magához vezérelte őt az Úr és megmutatta neki az Isten Országát és megadta neki a «szentek tudományát, küzködéseiben tiszteletreméltóvá tette őt és vezeklését kiegészítette. A körülötte ólalkodók cselvetésében mellette állott s megővta becsületét . . .» (szórul-szóra való fordítás) és leszállt vele remete-barlangjának hűvös ima-vermébe . . . Az evangélium Jézus gyönyörű imáját idézi: «Hálát adok neked, Atyám! mennynek és földnek Ura! hogy elrejtetted ezeket a bölcséktől és okosaktól és kinyilatkoztattad a kisdedeknek. Igen, Atyám! mert így tetszett

neked . . . » (Mt. 11, 25—30.) Bizony, ha pedig nem leszünk, mint e kisdedek, nem megyünk be a Mennyek Országába! Az offertóriumban Ozeás próféta által szól szívünkhöz az Úr Szentünk élete-példájában: «A magányba vezetem és a szívéhez szólok». A Communio az isteni szeretet legnagyobb csodájára mutat: «Csodáinak örök emlékezetére rendelte ezt az irgalmas és könyörülő Úr: eledelt adott azoknak, kik félik Őt» (110. zsolt.). Egy jámbor nézet szerint ezzel a titokzatos kenyérral táplálta a pusztában Remete Szent Pált mindennap a holló . . .

*

Van még egy más ünnepe is a Pálosrendben a szentnek, ereklyéinek áthozatala (Vencéből Budára) november 14-én. Ez ünnep (duplex maius) zsolozsmája lényegileg megegyezik az eddig ismertetettel, csak természetesen a második nocturnus leckéi szólnak az ereklyék «kihozásának» történetéről, amint azt jelen számunkban előbb közöltük. A szentmise pedig, a mise-könyörgés kivételével, teljesen megegyezik az egyetemes Egyház január 15-ére előírt mise-szövegével.

Ime, a pálos liturgia egy darabja! Még így csonkán, még így töredékesen is hódító! Remélni szeretnénk, hogy más alkalommal más ismeretlen mélységekre és szépségekre mutathatunk rá!

P. Gyéressy Ágoston

Remete Szent Pál: könyörögj érettünk!

Irta: Fráter Jácint

Szent Pál, zarándoklásunk pihenője!

Zarándoklás a mi életünk!

Hosszan kígyózó processióban haladunk az Örökkévalóság felé. Kezünkben égő gertyák. Ágyékaink felővezve. Ajkunkról árad a búcsús ének.

Hosszú az út. Elfáradunk. Milyen jó megpihenni Nálad, Atyánk! Felüdülni remetebarlangod hűvösében. Inni kristálytisza forrásvízedből. S hálálkodni Veled Isten jószágáért! S kérni kegyelmét s erejét a további útra.

Szent Pál, a démonok félelme és rettegése!

Minél tisztább és nemesebb valamely lélek, annál mélyebb és engesztelhetetlenebb gyűlöletet ébreszt a gonosz lelkekben. Annál elkeseredettebben fogják ostromolni, hogy magukhoz rántsák a pokol izzó sarába. De micsoda szégyennel és rémülettel kell eltakarodniok, ha minden erőfeszítésük kudarcot vall. Ha a lélek még tisztábban, még nemesebben kerül ki tüzükből. Ha nem sikerült lerántaniok magukhoz a mélybe! — Sejtjük-e, micsoda réme és restelkedése lehetett a démonoknak Remete Szent Pál? Mi is azok vagyunk-e nekik?

Szent Pál, megkísértettek menedéke!

Atyánk imádságos és magányos élete a legtökéletesebb menedék minden megkísértett lélek számára. Nem is lehet másképp megállni a bűnnel szemben, csak úgy, ha visszahúzódunk a rossz alkalmaktól, nem keressük őket, messze kerüljük őket, nem tesszük ki magunkat fölöslegesen veszedelemnek és . . . imádkozunk, imádkozunk, imádkozunk! Mert nincs máshová menekvés! Hogy szabadítson meg a gonosztól! Ennek az imának csalhatatlan ereje van! Nincs az a tomboló kísértés, mely erőt tudjon venni azon, aki Istenbe kapaszkodik, aki nem akar hűtlen lenni Atyjához, aki fél a büntől, az ördögtől, aki meg akar maradni az Úr kegyelmében és szerelmében . . .

Szent Pál, mélységes kontemplációk avatott mestere!

A misztikus imamód e csúcsára csak hosszú aszkézis után emeli föl Isten a lelket, ha akarja. A lélek kiterjesztett szárnyakkal száll, mint a sas, mozdulatlanul, hangtalanul: az Örökkévaló felé! Szédülve tekint az isteni titkok örvénylő mélységeibe. A végtelenség öleli körül és sodorja magával ellenállhatatlan erővel. Megpróbálhat megkapaszkodni e forró fürgetegben s egy-egy gondolathoz cövekelti magát. De hasztalan! A gyöngye fogalomszilánkokat elsöpri győztesen és nyomtalanul egy mindent betöltő orkán. Felzúg a mindenség hallhatatlan kórusa. S a lélek némán és szomjasan hull a Szépség izzó kataraktáiba . . .

Szent Pál, Isten szeretetétől lángoló jáklya!

Isten égő szeretete ragyog minden dolog mélyén. Csak mi sokszor vakok vagyunk és nem látjuk, vagy nincs elég hitünk, hogy lássuk. A legszürkébb s legfájdalmasabb eseményekben is. Pedig, ha megnyílna szemünk s a szentek hitének sugárfényében

látnánk mindent, éreznénk, hogy az ő szeretete úgy ölel körül minket, mint valami lángoló tenger. Hogy ettől nekünk is lángra kell gyúlnunk és égnünk, mint valami győzelmi fáklya! Hogy viszont kell szeretnünk Azt, Aki előbb szeretett minket (Szent János apostol szavai)! Aki úgy szeretett minket, hogy testet öltött értünk! És meghalt értünk, mert szeretett! És velünk van az idők végezetéig a Szeretet szentségében, mert nem tud elszakadni tőlünk! És Aki mindent javukra tud fordítani azoknak, akik szeretik Őt...

Szent Pál, a világ zajától elvonult lélek!

Azért vonult el a világtól, mert mindig az Úrral akart lenni. Egy percre sem akart elszakadni Tőle. A világi dolgok minket szüntelen elrángálnak Istentől. Csoda-e, ha elveszíti lelkünk egyensúlyát? Csoda-e, ha nyugtalanok vagyunk? Ha összeváz és keréketör minket a világ türhetetlen és piaci lármája? Ó, mily boldog az, aki kitépheti magát belőle! Aki kikapcsolódhatik mindenből, hogy életét maradéktalanul az Úrnak szentelje!

Szent Pál, az önfegyelmének és önsanyargatásnak példaképe!

Örülni az Úrban, Szent Pál apostol buzdítása szerint, tehát a legtisztább, legmélyebb örömmel örülni, csak fegyelméhez szokott és a vezeklésben megtisztult lélekkel lehet! Mert csak a tiszta és isteni örömök az igazi és örök örömök! A többiekért vezekelni kell, bűnhődni kell! Mert bűnös örömök, tisztátalan örömök! S milyen könnyen léprecsalnak! Milyen komolyan kell fegyelmeznünk magunkat, hogy örömeink hamarabb el ne hervadjanak, mint a letépett virág, hanem az örök életre megmaradjanak s Istennek illatozzanak!

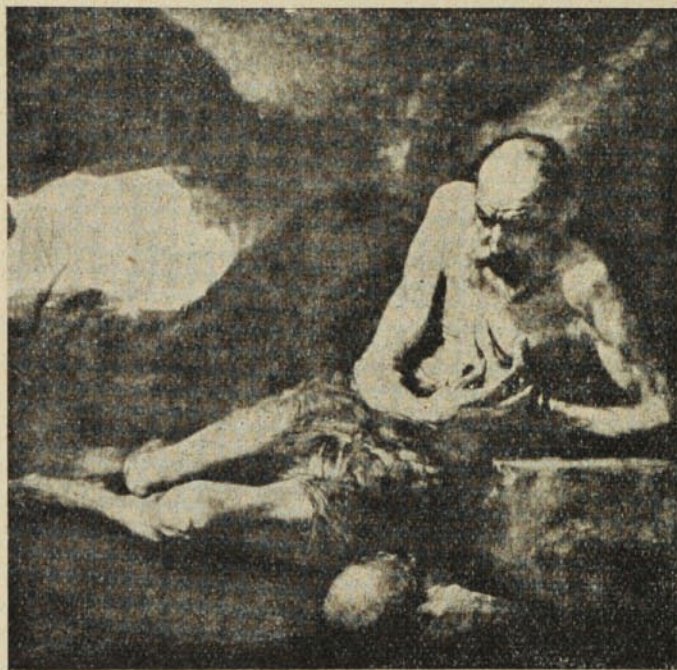
Szent Pál, Te prófétalélek!

A halál közelsége sokszor prófétává avatja az embereket. Pontosan megéreztetni velük jövőjét. Remete Szent Pál is megjövendölte halálát remetetársának, Antal apátnak. S valóban, mire az visszajött monostorából, már nem találta őt az élők között. Pedig sietett szaporán...

Mi nem tudhatjuk, mikor jön el utolsó óránk. Míg van időnk, iparkodjunk minél tökéletesebben felkészülni arra a nagy útra, melynél nagyobb és döntőbb nincs az életben: a halálra! Mert ha váratlanul csap le reánk: ürömmé keseríti minden örömünket!

Szent Pál, kit életében holló szolgált!

Az Írásból tudjuk, hogy Illés prófétát is holló szolgált Karith patakjánál: reggel és este húst és kenyeret hozott neki. Szent Jeromos pedig följegyezte, hogy Remete Szent Pálról öregkorában egy holló által gondoskodott az Úr: hatvan évig minden nap fél kenyeret vitt neki csőrében. A Gondviselés olykor igazi csodákat művel övével, kik egészen rábízták magukat, kiket szeret, kik nem félnek Tőle! Nekem sem szabad félnem az ő gondviselésétől! Fenntartás és visszavonás nélkül át kell adnom neki magam! S hálával fogadnom minden szent rendelését!

Ribera: Remete Szent Pál kontemplációja.

Szent Pál, türelem példaképe!

Az élet ezerszer próbára teszi türelmünket. Nem is csoda talán, ha sokszor türelmetlenek vagyunk. Azt hisszük, ha szabad folyást engedünk indulatosságunknak, akkor könnyebb lesz. Pedig a lelkünk lesz nehezebb... Másra van tehát szükségünk: önuralomra! Ezt azonban nem lehet máról-holnapra megszerezni! Folyton, szakadatlanul fegyelmeznünk kell magunkat. S a kudarcoknak sohasem szabad kedvünket szegniük! A kudarcot ki lehet heverni s a küzdelmet önmagunkkal egy percre sem szabad abba hagyni! Remete Szent Pál! Könyörögj értünk! Erősíts minket! Ints mindig türelmre minket!

Szent Pál, Kire senkinek sem volt panasza!

Nagy dolog ez! Rendesen egy embernek sem sikerül mindig a kedvében járnunk! Hát hogyan remélhetnők, hogy senkinek se legyen

reánk panasza. Pedig ha egyedül Isten tetszését keresnők, senkisémmé panaszkozhatnánk reánk jogosan! De micsoda mérhetetlen öröm is: mindig az Isten kedvében járni! Érezni, hogy Ő is örömmel tekint reánk! Mily tökéletesen tennénk akkor mindent! Nemcsak félig, unottan, pontatlanul... S nem ez-e a titka a szentek boldogságának?

Szent Pál, Kit csodálva szemlélt Antal apát!

A hiúság ördöge ugyan azt az ostobaságot akarta elhíttetni vele, hogy kivüle nincs szentebb remete az egész világon. Ám Isten figyelmeztette Antalt Pálra, kit mikor háromnapos keresés után megtalált, nem akart többé elhagyni s mikor utolsó óhajának engedve, visszatért szerzetesei közé, hogy Athanáz köpenyét neki elvigye, csak annyit mondott, hogy nem tartja magát méltónak a szerzetesi névre, mióta megismerte Remete Szent Pált! De mit mondjunk akkor mi magunkról?

Szent Pál, Kinek tiszta élete az angyalokéval vetekedett!

Nehéz testben angyali életet élni! A test egyre a sárba húz! Ott érzi jól magát, mert onnan való! S a lélek mint valami korhadó és kegyetlen kalodában: vergődik benne! Kiszabadulni még nem tud belőle s a sárba belefúlni még kevésbé akar! Csak kínlódik az angyali és az állati élet kettős gravitációja között! A szentek radikális hősiességére volna szüksége, hogy alsóbb ösztöneit legyűrje s lelkét a magasságok felé irányítsa felszabadult szárnyalással: Remete Szent Pál és a többiek erős és imádságos és istenes lelkére volna szüksége, hogy az angyalok életének tisztaságával vetekedhessék ő is!

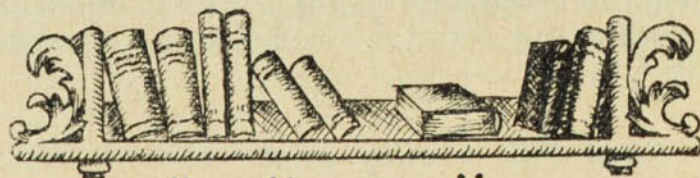
Szent Pál, Ki ártatlanságodat mindvégig megőrizted!

Nagy szó ez, még a szentek között is! Bűnbánók, vezeklők, Ágostonok és Magdolnák sokan vannak soraikban, de olyanok, mint Remete Szent Pál, Boldog Özséb, Szent Imre, Kis Szent Teréz... bizony nem sokan! Isten azért adta nekünk őket, hogy higgyünk a tisztaság lehetőségében és azért őrizte meg magának őket, hogy vigasztalódjunk... Mert ezek tartják vissza rettentő haragját, nehogy lesujtson azokra, kik oly borzasztóan visszaélnék türelmével s vétkeznek szakadatlanul a tisztaság ellen!

Szent Pál, Ki széttárt karokkal adtad vissza lelkedet Istennek!

Mint az ősegyház Orantéja: széttárt karokkal, térdenállva, égre szegezett szemmel halt meg Remete Szent Pál, úgy ahogy egész

életében imádkozni szokott. Imádság volt az élete és imádság volt a halála! Azok a széttárt karok jelezték önmagának teljes odaadását; szakadatlan meghódolást Isten és az ő imádságos akarata előtt! Jézus utolsó szavainak beteljesedését példázták: Atyám! A te kezébe ajánlom lelkemet... Ennél szebbet misem mondhatunk, ennél többet mi sem tehetünk utolsó óránkon.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK

Katona Pusztá Sándor: *Líra a művészetben.* Doktori értekezés. Bp. 1940. — Jeles pap-költőnek: Katona Pusztá Sándornak e munkája minden tekintetben méltóan sorakozik fel a m. kir. Pázmány Péter Tudományegyetem Philosophiai Semináriumának eddig megjelent dolgozatai mellé — és legtöbbször stílusgazdagság szempontjából túl is tesz. A művészetek lírai eleméről, arról a kimondhatatlan, titokzatos, örök és mély valamiről ír e munkájában, mely a kezdeti műalkotásokban — a barlanglakók szögletes, nyers karcaiban, az első totem-szoborban és a legrövidebb ősi versben, zenében — is, valami eszmeit, valami megszólalni akaró melegséget, dallá-lenni vágyó gondolatot jelentett. A művészi s nem az általános, poétikai értelemben vett lírát akarja a tudományos kritika módszerével analizálni. Nem könnyű feladat — hiszen, mint maga is mondja —, ehhez különös «érzék» van szükség, «sajátnemű érzelmre s csak aztán vethetjük az elmélet síkjára az így megérzett, érzelmileg tudatosá vált művészi valóságot». (13. o.) Pusztá Sándor, akit már mint kiforrott költői egyéniséget mindannyian jól ismerünk, birtokában van ez «érzéknek». Bár Brandenstein kategóriáit veszi alapul, rendkívüli ügyességgel kibővíti ezeket, amennyiben tekintettel van úgy az alkotó művészre, mint a műélvezőre is, bizonyosságát adva ezzel is éles, biztos meglátásainak. Minden sora alapos ismerője úgy a magyar, mint a külföldi esztétikus-irodalomnak. Azonban mindenkor megtartja józan, világos gondolkodásából fakadó nyugodt kritikáját, mellyel fölényesen halad el Volkelt és a müncheni Lipps Einfühlung-teóriája, Driesch, G. Wolff és Guyau vitalizmusa mellett, s nem köti le magát Bergson esztétikai miszticizmusa mellé sem. Meghúzza a határvonalat a modern és a «modernkedő» perverz művészet között, kimutatva, hogy az igazi művész naturaliter christianus.

Rexa Dezső: *Margitsziget.* — A könyvkedvelő gourmandnak igazán őszinte öröme telhet Rexa Dezső ismertnevű író legújabb, Szent Margit-

sziget történetéről irt kitűnő munkájában, mely mind magasröptű irodalmi tartalmával, mind választékosan szép külső formájával a könyvipac valóságos bijouja. A kiváló író meleg szeretettel, érdekes leírásban ismerteti a Duna gyöngyének, a gyönyörű Margitszigetnek változatos történetét. És az olvasó előtt feléled a régmúlt, de felújul az idősebb generáció szívében a közelmúlt kissé mélabús emléke is, mert vajjon akad-e régi pesti, kinek ne fűződnek valami szép békebeli élménye Szent Margit szigetéhez? Nagy élvezettel lapozzuk át a szép könyv lapjait, örömmünk telik úgy a színpompás leírásokban, mint az izléses illusztrációkban és meghatva olvassuk a liliumkirálylány, boldog Margit szent élettörténetét, melynek vázolásához különösen meleg hangokat talált a szerző. «Boldog Margit — írja — valóban a hitélet boldogjai között a legboldogabb lehet. Őt rajongó, hithű nemzete kanonizálta, ő az egyetlen szent, akit a hívők hite és szeretete emelt a legtisztelesebbek közé.» De a könyv többi részéből is a szeretet meleg hangjai csendülnek ki, hisz a Margitszigetet csak szeretni lehet! «Pompás költemény a sziget — rajong az író —, amit mintha a Parnasszuson gondolt volna ki a nagy-szerű Génius: a Természet. Hymnus az, ének, dal, nóta, chanson...» Az értékes munka az Officina-Kiadóvállalat kiadásában látott napvilágot.

Dr. Horváth Józsefné

Vámosgyörki Kerékgyártó Imre: *Arany költői iskolája.* Stephaneum, Bp. 1940. — Az irodalom kedvelői nem kis haszonnal fogják olvasni vámosgyörki Kerékgyártó Imre értekezését: «Arany költői iskoláját». A legnagyobb magyar epikusnak hatása, írói hagyományának minden szempontot felölelő története pereg le szemeink előtt e mély irodalmi felkészültséget eláruló munkában. Az első rész általános történeti bepillantást ad az Aranyt követők és az ellentétes irányt vallók harcáról. A második rész az epikai Aranyhagyomány elsekélyesedését rajzolja elénk a legkisebb részletekig menő pontossággal. Szól még a szerző az Aranyt követők társadalmi és erkölcsi világfelfogásáról. Megállapíthatjuk, hogy a szerző elérte célkitűzését. Könyvét olvasva világosan áll előttünk nagy elbeszélő költőnk iskolája, a hozzá fel nem érő, de akaratlanul is az ő eszméit megvalósító és reánk átszarmasztató, egyben névtelenül is örökké élő Aranyhagyomány őrzői.

— y —

Szent Bonaventura: *A lélek útjai Istenhez.* (Itinerarium mentis ad Deum.) Fordította: P. dr. Dám Ince O. F. M. Bp. 1940. — A magyar aszketikus irodalom nem lehet eléggé hálás azért az értékes könyvsorozatért, melyet «A lelki élet ferences mesterei» címen a legkiválóbb magyar ferences atyák szerkesztőbizottsága (P. Schrotty Pál, P. Szedő Dénes, P. Dám Ince) állított össze s indított el. «Hétszáz éve merít ezekből a művecskékből ihletet — olvassuk az Előszóban — Szent Ferenc családja. Mindenkinek meg akarjuk nyitni a ferences szellem forrásait. Gazdagodjék vele s erősödjék tőle a ma Igére és elmélyedésre szomjas ember is!» Méltán áll e könyvsorozat élén Szent Bonaventura híres Itinerariuma:

A lélek útjai Istenhez. Alverna barlangjának szenteket nevelő levegőjében lángot kapott lelkével világosítja meg a nagy ferences egyháztanító ezt az «égnek támasztott lajtorját» s vezeti át olvasóit a három szentágostoni világon: a kívülünk-, bennünk- és fölöttünk-lévőn. Mint minden munkáját, úgy ezt is alaposság, világosság és a misztikusok meleg lelkületének áramlása jellemzi, túltéve mesterén is, a jeles Halesi Sándoron s felküzdvé magát közvetett mesterei: Szent Ágoston és Szent Ambrus mellé. A skolasztika merev logikai formáit a szív tiszta, gyengéd érzelmeivel telíti, kidomborítva főelvét: Multa enim scire et non gustare quid valet? — Mit ér, sokat tudni és kevésnek hasznát venni? — De P. Dám, a fordító is sikerrel alkalmazkodott a Szent Bonaventura által előírt disciplina scholasticához és disciplina monasticához, s művét nemcsak szabatosan, de áhitattal is meg tudta szólaltatni magyarul. Tolla egy cseppet sem homályosítja el az Itinerarium halhatatlan írójának célját s biztos úton vezeti az olvasót Ahhoz, Akinek képét a világ rendjének alapszálaiból, mint megannyi istenérvből, egy életen át szötte meg, a mindenható, örök és végtelen Istenhez. E kitűnő munka valóban «Szent Bonaventura szava a ma emberéhez».

— br —

Dr. Dóry László: *A Miasszonyunk legkisebb leánya.* (Gelencsér M. Gabriella életrajza.) — A Miasszonyunkról nevezett női kanonokrend pécsi zárdájában 1936-ban temették el ezt a szelídlelkű apácát, aki ha véletlenül Franciaországban született volna, talán már szenttéavatására készülődhetnénk. Életének látszólagos szürke és föl nem tűnő mindennapisága hősi erényeket takart, melyekről, mint pl. szakadatlan önmegtagadásairól, legközvetlenebb környezete is alig tudott. Sok szempontból Kis Szent Terézhez hasonlít élete (festegetni is szeretett); bár kezdetben tanítónőnek indult, de a világban sehogysem találta helyét. «Társaságba nem járt... nem lehetett rávenni a táncra. De azért viselkedésében semmi komor vonás sem volt. Inkább valami szerény, finom visszahúzóds jellemezte. Az iskolán kívül csak a templom vonzotta. A csendes templom, ahol senkiségi figyeli s ahol olyan bensőségesen tud imádkozni... Nem volt nap, hogy szentmisét ne hallgatott volna. Kis tanítványai rajongva szerették. Bár filigrán természetével alig látszott ki közülük, nagyszerű fegyelmet tudott tartani, pedig nem is kiabált. Régi barátnője, Keész Józsa, írja róla: «Csupán lelki hatásokkal és csodálatos lelki fölényével dolgozott s tanítványai azonnal és készséggel engedelmeskedtek csendes, nyugodt intéseinek. Bizonyára ők is megéreztek a nap-nap után szentáldozáshoz járuló tanítónéniben a magasabb lelkiséget.» Majd így zárja beszámolóját: «Mint munkatárs egyformán kedves és szeretetteljes volt mindenkinek. Soha senkit meg nem bántott s szerény volt a végtelenségig». Nem is tudott sokáig a világban maradni. Amikor kis hugai is felnövekedtek s felnevelésükhöz már nem volt szükség az ő hozzájárulására, a pécsi Notre Dameba lépett, hol ujonctársnőinek épügy, mint később a sororoknak és mátereknek mindenben példa-

képül szolgált. Kitűnt a szabályok, sokszor a legkisebb s épp azért legnehezebb szabályok pontos megtartásában (pl. a hallgatás). A tanításban is mintaszerű volt. Gyöngé fizikuma, sajnos, idő előtt felmondta a szolgálatot. Súlyos tüdőbaj támadta meg. «Hét hónapig volt fekvő beteg, írja főnöknője. De azt a türelmet, melyet ő gyakorolt, leírni nem lehet, az emberfeletti volt. Minden percben, sőt pillanatban, óráról-órára, napról-napra, hónapról-hónapra szünet nélkül szörnyű fájdalmakban! Az orvos morfium-injekciókat rendelt neki. Ő erre nyugtalankodott, hogy nem hagyják szenvedni, hisz az az Isten akarata, hogy ő most szenvedjen . . . Csak akkor nyugodott meg, mikor azt mondtam neki, hogy engedelmességből kell fogadnia az injekciókat . . . Valahányszor meglátogattuk és kérdeztük : hogy van? — mindig derűs mosollyal csak azt felelte : Jobban . . . Soha, de sohasem panaszkodott rosszulétről. Úgy is halt meg, halkán, szinte észrevétlenül, mint ahogy élt. Ha valamikor szentté avatják, egy «kis» szenttel több lesz számunkra az égben, bár szentsége nem hétköznapi. Bár tűzné a jó Isten, Aki szereti fölmagasztalni az alázatosakat, egy égi kandeláberre az ő rejtett dicsőségét, hogy minél többen lássák és kövessék igaz fényét. Ezt a szent célt törekszik megvalósítani dr. Döry László, pécsi teológiai tanár nagy gonddal és szeretettel megírt vonzó életrajza. g—y

Tanítóírók és költők bokkrétája. Gyűjtötték: Kiss József és Könyű László. Jászberény. — Az Előszót így kezdi Könyű László: «Boldog Özséb lázas látomása — mint egykor a Pilisben — újra valóra vált». Az ilyen beharangozás nyomán bizalmunk erősödik a gyűjtemény iránt, melyben a megnagyobbodott ország 56 tanító-írója fogott kezét s talált szívre a szerkesztőkben. A katolikus szépirodalom munkásai szinte teljes számmal képviselve vannak (Bakonyvári Márk, Gimesi József, Joós Ferenc, Kiss Andor, Kiss József, Kovács Dénes, Könyű László, Nagy Méda, Ölbey Irén, Pálosy Éva, Rácz Pál, Szabó D. Béla, Váth János). Örömmel ajánljuk ünnepek megrendezőinek. Megrendelhető: Könyű Lászlónál, Jászberényben. V. J.

Katolikus Írók Új Kalauza. Szerkesztette: Almásy József. Ardói kiadóvállalat Budapest. — Eligazítóul és nevelőül jön elénk e vaskos Vezető, melyet a katolikus tudomány leg-elitjei írtak. Alig akad probléma, mit megvilágítva elénk ne tárnának az egyes tanulmányok írói: tudományos elmélyüléssel, alapos önkritikával, fáklyahordozó buzgalommal. Minden tudomány-szaktól a katolikus hitvallású egyházi és világi tekintélyeink álltak sorompóba: kalauzul, mint három századdal ezelőtt Pázmány tette. Széchenyivel, elhíthetően, elmondhatják magukról a szerzők, hogy joguk van tanárkodni a magyar katolikus társadalom felett. Egyenesen a keresztény társadalom minden rétegének úrvezetőivé nemesedett az a tucat tudós, aki legérettebb, legmaibb gyümölcsét adta a hatalmas könyvben. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy nélkülözhetetlen vezetőre tesz szert, aki elmélyed e könyvben. Váth János

Remete Szent Pál halálának 1600. évfordulójáról a magyar rádió is megemlékezett: dr. Dobák Ferenc főorvos tartott értékes felolvasást Szenttünkről s a Pálosrendről január 15-én. Jubileumunkba a magyar sajtó is bekapcsolódott: a *Nemzeti Ujság*, *Ujság*, *Kis Ujság*, *Esti Ujság*, az *Új Idők*, *A Szív*, a *Dunántúl*, a *Magyar Cserkész*, *Kiskunfélegyházi Közlöny*, *Credo*, *Magyar Gondolat*, *Új Magyar Szalón*, nívós tanulmányokban hódoltak a Pálosrend Pátriárkájának. — Ezt a célt szolgálják azok a nyilvános *ünnepek* Budapesten, Pécsen és Kiskunfélegyházán, melyeket rendházaink március folyamán rendeznek.

Időrendben első pécsi rendházunk március 9-én a ciszterciek dísztermében rendezett nagy sikerű jubileumi ünnepe, melyen *P. Zembruszky Mihály*, pálos perjel, rendfőnöki biztos megnyitó beszédje után *dr. Nádas Zoltán* szentzéki tanácsos, tanár, olvasta fel mélyenszántó tanulmányát Remete Szent Pál egyéniségéről, *Mayer Blanka* hegedűművésznő Schubert és *Hubay* darabokat játszott tökéletes és finom átéléssel, *Hajnal Ernő*, egyetemi felolvasó nagy hatású szavalata után *Kodály Zoltán*: «Ének Szent István Királyhoz» ősi zamatú kompozícióját adta elő a Kormányzó-díjas Szeráfi Kórus *Agócsy László* nagyszerű vezényletével.

Budapesten a Zeneakadémián március 25-én, Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén rendezte a Kapisztrán Sajtószövetkezet Ófensége vitéz *dr. József Ferenc* királyi herceg és Ófensége *Anna* királyi hercegasszony fővédnökségével, gróf *Teleki Pál* miniszterelnök, gróf *Zichy Gyula* érsek, *Hóman Bálint* kultuszminiszter, *dr. Hász István* tábori püspök, *dr. Hamvas Endre* érseki helytartó, *Karafiáth Jenő* főpolgármester és *Szendy Károly* polgármester védnökségével magas színvonalú pálos ünnepe, melyen a Bevezetőt *dr. Nádas Zoltán*, szövetkezeti igazgató és szerkesztő tartja, *Basilides Mária* operaházi énekesnő Handel grandiózus Te Deumát, Bach-Gounod klasszikus szépségű és finomságú Ave Mariáját, Stradella fájdalmas Pietáját éneklő XVI. századból származó magyar történelmi énekek mellett, *Pusztai Sándor* pálos költeményeiből ad elő, *Zsámboky Miklós* gondokaművész, *Péchy Sebestyén* orgonaművész s *Radnay Paula* 160 tagú gyermekkórusa szerepel még a gazdag műsoron, *dr. báró Schröder Attila* Remete Szent Pálról szóló felolvasása után a Zárószót *P. Gyéressy Ágoston* mondta.

Március 30-n tartja *szentkúti* rendházunk Kiskunfélegyházán Remete Szent Pál ünnep-

ségét, melynek részletes programjáról a következő számunkban (VI.) számolunk majd be.

(Tarczai György : A muzsikusz barát legendáját is csak a következő számunkban tudjuk közölni helyszüke miatt.)

Karácsony másodnapján beöltözés és fogadalomtétel volt pécsi kolostorunkban.

Boldog Özséb segít! Egyik olvasónk írja: «Évekkel ezelőtt egy igen csúnya betegségbe estem. Orvosok és tanárok kezeltek, mindhiába! Kísérlet volt minden munkájuk, mely semmi eredménnyel nem járt. Állítólag bőr-exéma volt, de olyan súlyos stádiumban, hogy a beteg testrészen a nyers hús volt látható. Klinika és Nékám professzor sem ért eredményt a gyógykezelés mellett. Egy ízben... a jobb lábam feje olyan borzalmas csúnya volt, hogy amikor hazáérttem csupa vér lett a harisnyám, bár kötés volt lábamon... Meglazítottam cipőm fűzését. Még ma is arra gondolok, hogy önkéntelenül borultam térdre s könnyes szemmel kértem Istent és Szent Özsébet, hogy könyörüljenek meg rajtam s legalább a jobb lábam fején gyógyítsák meg a tátongó sebet... Hangosan mondtam el egy Miatyánkot s Üdvözetet s ott... a néma csöndben sirtam-sirtam jó ideig... Esteledett, mikor elindultam a hosszú gyalogútnak. Nehéz volt, de megszoktam már a beteg lábammal. Későn érkeztem haza, mint mindig az ilyen barangoló út után. Emlékszem, ezen az éjjelen nem kínozott a lábfejem úgy, mint máskor. Hajnalra ébredve a lábam fején a sebhely tiszta száraz volt s mint a liszt, erősen hámlott a bőröm. De csak ezen az egy helyen, a többi helyen semmi változás sem volt észlelhető, bár ezek meg sem közelítették a lábam fején tátongó nagy, nyílt sebet. Ez időben semmiféle gyógyszert nem használtam, hiszen hiábavalónak is bizonyultak, lábam feje mégis három nap leforgása alatt teljesen meggyógyult olyannyira, hogy az igazán meglepő. Nagy barnás folt igazolja a régi nagy sebhelyét, felette finom a bőr. A többi helyen is némi kis javulás észlelhető, de nem gyógyultak meg még teljesen...» (S. S. Pest megye.)

A farsangi háromnapos szentségimádás szentbeszédeit dr. Szabó Imre p. kamarás, érsek-helytartósági titkár tartotta az idén Szikla-templomunkban.

Erdélybe diadallal bevonuló vitézeink között egy pálos teológus testvérünk is masirozott. Megjárta Dést, Marosvásárhelyt, Nagyváradot... Désen Lázár É. festőművész családja látta magyaros vendégszeretettel. Tárlatra készülő képeinek néhány fényképreprodukcióját megküldte «A fehér barát»-nak is. Örömmel ismeretjük meg nevét s nem mindennapi művészetét olvasóinkkal. Lázár É. festményeinek egyéni hangja és stílusa szokatlan először: az arcokat, a ruharedőket, a kezeket szögletes vonalakra bontja fel (érdekes, hogy még a «Mater dolorosa» glorioláját is), de ezzel a karakterisztikumot akarja megragadni és ábrázolni anélkül, hogy képei merevek, szögletesek, egyhangúak lenné-

nek. Mennyi szelíd, tünődő, néma fájdalom van rá lehelve pl. a «Mater dolorosa» sötét tónusú Madonnájára. Milyen kifejezők, mennyire élők és tipikusak a «Miatyánk»-ot mormoló öregasszonyok. S mennyi csöndes borongás és elrövedezés van «Ha visszajönne az ifjúság» fáradt, pipázó öregemberén! — Hinni akarjuk, hogy az erdélyi festőművésznőnek hazai kiállításainkon is meglesz a megérdemelt sikere.

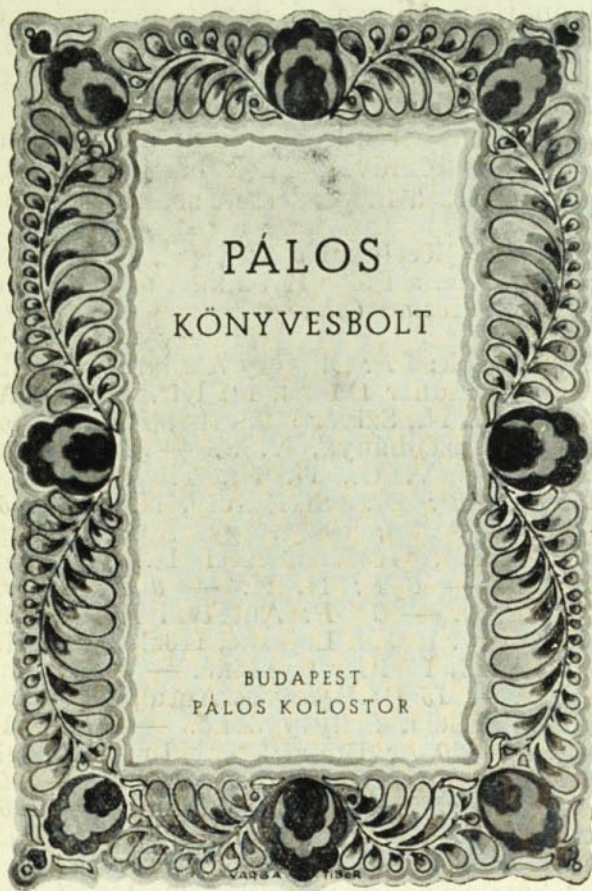
Művészi fejleceinket a szövegek élén Gyéressy János tervezte, a Pálos Krónikáét és a Beküldött Könyveket Kozma Ottó.

Adományok: 1 P: Daróczy Aladárné, Hizebeck Ferencné, Lindner Dániel, M. Kir. Vas- és Acélgár, Bp., N. N., Szivér Miklósné, Thomas Voyle, Ürikány Kőszénbánya, V. J. — 2 P: Kodak, N. N., vitéz V. O., N. N., Tihanyi Rezsóné, N. N. — 4 P: Brauch Károly, N. N. — 5 P: dr. Balogh Antal, Fegyvergyár, Ganz-gépgyár, Heinsz Rezső, Közélelmezési R. T., Sparker Testvérek. — 6 P: N. N. — 8 P: Szalvator Nővérek, Bp. — 10 P: Autotaxi R. T., Csoma Gyuláné, özv. Kozák Lajosné, Közlekedési R. T., Lábán József, Pfeiffer Gyuláné. — 13 P: Molnár és Moser. — 15 P: Beretvás Antal, Keve János, dr. Ondok Béla, Sellyey Jenő. — 18 P: Rác Zenóné. — 20 P: Budai Szent Imre-Kollégium, N. N., Öry Károlyné, Pessek Lajos. — 30 P: Bartha Tibor, N. N., Bodó János. — 100 P: Conrad Ottó, Csonka Julianna, Hubert Miklós, Jézus Nevében. — *Templomi felszerelés:* A. N., Baros Sándorné, Buri Matild, dr. Jakab László, Mayer Vendelné, Mühlbacher Jánosné, Somikovits Jánosné, Zaturecky Imréné. — *Élelmiszer:* Buri Matild, Csellár Pálné, Cs. O., Hesz Mária, ifj. Honti Sándorné, Mayer Vendelné, ifj. Mayer Vendel, Pfeiffer Gyuláné, Szalvator Nővérek, Bp., Sz. P., Svájci Követség, Teszár Magdolna.

Halottaink. Bodó János, szerzetesi nevén Gellért Atya, ki annyit fáradt és tett a Pálosrend hazatelepítése terén s haláláig nagy jótevője volt. Jutalmazza meg őt örök jutalommal érdemeiért az örök Igazság! — *nemes Bozóky Géza*, szentszéki tanácsos, elhunyt 1940 december 12-én, 77 éves korában; *Beiger Ferenc*, a Szent István Társulat ny. cégvezetője, elhunyt 1941 január 13-án, 68 éves korában; *dr. Doroghy Kálmán*, a Pálosrend ügyésze, Esztergom vm. főügyésze stb., elhunyt 1941 január 21-én, 57 éves korában; *saárdi gróf Somssich József*, cs. és kir. kamarás, örökös felsőházi tag stb., elhunyt 1941 január 22-én, 77 éves korában; *Angster Oszkár* orgonagyáros, elhunyt 1941 január 25-én, 65 éves korában. — Itt emlékezünk meg *Mesterovits Miklós*, özv. poprácsi és csókakeői *Porpáczy Kálmánné*, szül. Kapuy Franciska, úgy szintén *Wiederkehr József* kalocsai prelátus kanonok haláláról is, ki *első előfizetője* volt «A fehér barát»-nak. — *Adj, Uram, örök nyugalommat nekik!*

Üzen a kiadóhivatal! 1. Alázattal kérjük a csekkek olvasható és pontos kitöltését!
2. Címváltozás esetén nemcsak az új, hanem a régi cím megjelölését is, nehogy két példányt kelljen küldenünk!
3. A csekkek melőbbi kitöltését, mely sok és fölösleges munkától és költségtől kímél meg minket!

A szerkesztésért és kiadásért felelős: Baranyay Lajos. Stephaneum nyomda Budapest. Felelős: ifj. Kohl Ferenc.

PÁLOS KÖNYVEK:

- Pusztai Sándor:* Remete Szent Pál Himnuszai (latin és magyar nyelven) —.10 P
- Dr. Kisbán Emil:* A magyar Pálosrend története I. és II. kötet összesen. 18.— P
- P. Gyéressy Ágoston:*
- Remete Szent Pál élete —.28 P
 - A Szeplőtelen Szűz kis zsolozsmája —.20 P
 - Kilenced a pálosok Sziklatemplomának Nagyasszonyához —.30 P
 - Keresztút a Szűzanyával —.50 P
 - Uram, nem vagyok méltó...!... 1.60 P
 - Hallgasd meg zengő énekünk, Madonna! 1.20 P
 - Boldog Özséb élete 1.— P
 - Veni Sancte —.10 P
 - Boldogasszony miséje —.60 P

SUMONYI
TÓGAZDASÁG
HALKERESKEDÉSE
Budapest, IX., 1. számú Központi Vásárcsarnok.

Keresztúti képek, feltámadási szobrok, Úrsir Corpusok
WEISZ FRIGYES
kegytárgyüzletében Budapest,
IV., Ferenciek-tere 3—4. szám.
69 éves katolikus cég!

KEGYTÁRGYAK, ZÁSZLÓK
OBERBAUER A. UTÓDA
Magyarország legrégebbi tem-
plomberendező és zászlóké-
szítő vállalatánál.
Budapest, IV. ker., Váci-utca 41. szám.
Alapítási év 1863. Telefon: 183 344.

Az influenza és rheuma
szuverén gyógyszere a
CAUSYTH-
TABLETTA
Cyclohexatrienpyridinsulfo-
savas-pyrazolonszármazék
TERNAJGÓ-GYÓGYSZERTÁR
Szent Gellért gyógyfürdő.

BAROSS RÁDIÓNÁL: villanszerelési cikkek,
rádiók, vill. háztartási
cikkek. TURUL izzó-
lámpa lerakat.
VIII., Baross-utca 48. sz. Telefon: 131-219.

Mindennemű templomberendezés. Miseruhák.
Zászlók. Javítások. Gyertya. Mécsolaj.
BITTNER ÉS TÁRSA
Budapest, IV., Prohászka Ottokár-utca 8. sz.
Telefon: 183-357.

Vásároljunk mindent

a Köztisztviselők Szövetkezete 130 árudájában!

Pontos kiszolgálás!
Megbízható minőség!

A FEHÉR BARÁT

Vastagh Éva: Boldog Özséb

A PÁLOSREND
ÉVNEGYEDES
ÉRTESÍTŐJE

TARTALOM:

Mavro Vetranić — Tarczay Gizella:
Tücsök (Költemény) — Fráter Jácint:
Májusi litánia — Tarczai György:
A muzsikus barát legendája. — Otto
Karrer: Hit és szeretet — Beküldött
könyvek — Pálos krónika